

Сектор за управување со јавен долг

Годишен извештај за управување со јавниот долг на Република Северна Македонија за 2023 година

јуни, 2024 година

Содржина

I. Вовед	5
II. Макроекономски движења во РС Македонија во 2023 година	6
III. Позначајни движења во 2023 година	9
III.1 Меѓународно окружување	9
III.2 Кредитен рејтинг на РС Македонија во 2023 година.....	11
III.3 Движење на државниот и на јавниот долг	12
III.4 Сервисирање на државниот долг	15
III.5 Државни хартии од вредност	15
III.5.1 Континуирани државни хартии од вредност.....	15
III.5.2 Структурни државни хартии од вредност	17
III.5.3 Еврообрзници	17
III.6 Новосклучени заеми во 2023 година.....	18
III.6.1 Новосклучени заеми на централната влада	18
III.6.2 Новосклучени заеми на локалната самоуправа во 2023 година	19
III.6.3 Издадени гаранции во 2023 година.....	20
IV. Активности во управувањето со јавниот долг - табели и графикони	21
IV.1 Примарен пазар на ДХВ.....	21
IV.2 Секундарен пазар на ДХВ.....	24
IV.2.1 Секундарен пазар на структурни државни хартии од вредност	24
V. Карактеристики на портфолиото на јавниот долг	25
V.1 Државен долг	26
V.1.1 Надворешен државен долг.....	29
V.1.2 Внатрешен државен долг	32
V.2 Гарантиран јавен долг	34

Табели:

Табела 1: Оценки за кредитниот рејтинг на Република Северна Македонија во 2022 и 2023 година	12
Табела 2: Лимити на Стратегијата за управување со јавен долг и реализација во 2023 година	13
Табела 3: Анализа на состојбите и тековите (stock flow adjustment) за долгот на централната влада.....	15
Табела 4: Нето-емисија на ДХВ	21
Табела 5: Просечни каматни стапки на ДХВ без девизна клаузула во 2023 година	22
Табела 6: Просечни каматни стапки на ДХВ со девизна клаузула во 2023 година	22
Табела 7: Состојба на јавен долг.....	25
Табела 8: Состојба на државен долг	26
Табела 9: Просечно време до достасување – АТМ (во години)	28
Табела 10: Просечно време на промена на каматна стапка – АТР (во години).....	28
Табела 11: Состојба на надворешниот државен долг по кредитори.....	29
Табела 12: Повлекувања по основ на склучени неповлечени кредити на надворешен државен долг	30
Табела 13: Состојба на внатрешниот државен долг	32
Табела 14: Гарантиран јавен долг по должници.....	35

Графикони:

Графикон 1: Движење на просечните месечни каматни стапки Еурибор во 2023 година	10
Графикон 2: Просечен месечен девизен курс денар/евро и денар/американски долар во 2023 година	10
Графикон 3: Просечен месечен девизен курс американски долар/евро и јапонски јен/евро во 2023 година	11
Графикон 4: Реализиран износ на ДХВ по рочности, во милиони денари	16
Графикон 5: Побарувачка и реализација на аукциите на ДХВ, јануари – декември 2023 година	21
Графикон 6: Реализирани ДХВ јануари – декември 2023 година.....	22
Графикон 7: Рочна структура на континуирани ДХВ	23
Графикон 8: Сопственичка структура на континуирани ДХВ	23
Графикон 9: Приноси до достасување на еврообврзниците што достасуваат во 2025, 2026, 2027 и 2028 година	24
Графикон 10: Обем на тргување со структурни државни обврзници, јануари – декември 2023 година, во евра ...	24
Графикон 11: Принос до достасување на структурните државни обврзници, јануари – декември 2023 година	25
Графикон 12: Обем на тргување на секундарниот пазар на континуирани државни хартии од вредност, јан–дек 2023	25
Графикон 13: Движење на јавниот долг	26
Графикон 14: Движење на државниот долг	26
Графикон 15: Каматна структура на државниот долг	27
Графикон 16: Валутна структура на државниот долг	27
Графикон 17: Пазарен/непазарен државен долг, во милиони евра	28
Графикон 18: Отплата на камата и главнина по основ на државен долг, во милиони евра	29
Графикон 19 : Структура на надворешниот државен долг по кредитори	30
Графикон 20: Структура на надворешниот државен долг по мултилатерални кредитори.....	31
Графикон 21: Валутна структура на надворешниот државен долг	31
Графикон 22: Каматна структура на надворешниот државен долг	32
Графикон 23: Валутна структура на внатрешниот државен долг	33
Графикон 24: Каматна структура на внатрешниот државен долг.....	33
Графикон 25: Состојба на гарантиран јавен долг	34
Графикон 26: Гарантиран јавен долг по кредитори.....	34
Графикон 27: Гарантиран јавен долг по должници.....	35

Листа на кратенки

АД	Акционерско друштво
БДП	Бруто-домашен производ
ДХВ	Државни хартии од вредност
ДО	Државни обврзници
ДЗ	Државни записи
ДК	Девизна клаузула
ЕУ	Европска Унија
ЕСМ	Електрани на Северна Македонија
ЕИБ	Европска инвестициска банка
ЕБОР	Европска банка за обнова и развој
ЖРСМ Транспорт	Железници на Република Северна Македонија Транспорт АД-Скопје
ИФАД	Меѓународен фонд за развој на земјоделството
ИПА	Инструмент за претпристапна помош
ИДА	Меѓународно здружение за развој
ИБРД	Меѓународна банка за обнова и развој
ЈП	Јавно претпријатие
ЈПДП	Јавно претпријатие за државни патишта
ЈП.....ЖРСМ	Јавното претпријатие за железничка инфраструктура Железници на Република
Инфраструктура	Северна Македонија – Скопје
ЈСП	Јавно сообраќајно претпријатие Скопје
КФВ	Германска банка за обнова
МФ	Министерство за финансии
ММФ	Меѓународен монетарен фонд
МЕПСО	Македонски електропреносен систем оператор
НБРСМ	Народна банка на Република Северна Македонија
п.п.	Процентни поени
РБСМ	Развојна банка на Северна Македонија
РСМ	Република Северна Македонија
СЈД	Стратегија за управување со јавен долг
ЦЕБ	Банка на Советот на Европа

Врз основа на член 27 став (1) од Законот за јавен долг („Службен весник на Република Македонија“ број 62/2005, 88/2008, 35/11, 139/14 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ број 98/19 и 151/21), Собранието на Република Северна Македонија се информира со Годишниот извештај за управување со јавниот долг на РС Македонија за 2023 година.

I. Вовед

Годишниот извештај за управувањето со јавниот долг има за цел, поблиску и на редовна основа, да ги информира Владата и Собранието на РС Македонија и да ја запознае јавноста со карактеристиките на должничкото портфолио, како и со преземените мерки за негово ефикасно управување во текот на минатата година.

Целите на управувањето со јавниот долг, според Законот за јавен долг, се следните:

- финансирање на потребите на државата со најнизок можен трошок, на среден и на долг рок, и со одржливо ниво на ризик;
- идентификација, следење и управување со ризиците на кои подлежи портфолиото на јавниот долг и
- развој и одржување ефикасен домашен финансиски пазар.

Во Извештајот се содржани дефиниции за државниот и јавниот долг во согласност со Законот за јавен долг („Службен весник на Република Македонија“, број 62/2005, 88/2008, 35/11, 139/14 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ број 98/19 и 151/21). Согласно важечките прописи, државен долг претставува збир на финансиски обврски создадени со задолжување на РС Македонија, јавните установи основани од државата и општините, општините во град Скопје и град Скопје. Понатаму, јавен долг претставува збир на државниот долг и долгот на јавните претпријатија основани од државата или од општините, општините во град Скопје и град Скопје, како и трговските друштва кои се во целосна или во доминантна сопственост на државата или на општините, општините во град Скопје и град Скопје.

II. Макроекономски движења во РС Македонија во 2023 година

Во услови на континуирана криза и неизвесност предизвикана од неповолни надворешни фактори, зголемената геополитичка фрагментација, забавената активност и негативни стапки на раст кај економиите кои се главни трговски партнери (особено Германија), домашната економија остана на патеката на растот. Во овие околности во првата половина од годината домашната економија забележа раст од 1,1%, додека во втората половина од годината растот забави на 0,9%, со што економскиот раст во 2023 година изнесува 1,0%.

Гледано по сектори растот на економската активност во 2023 година е исклучиво резултат на позитивните остварувања во услужниот сектор. Услугите забележаа раст од 2,5%, пред сè како резултат на поволните движења во трговијата, транспортот и угостителството со раст од 3,0%, иако со забавена динамика. Позначителен позитивен придонес имаа и дејностите во врска со недвижен имот и ИТ секторот.

Структура на економскиот раст според производниот метод (придонес во раст, п.п.)

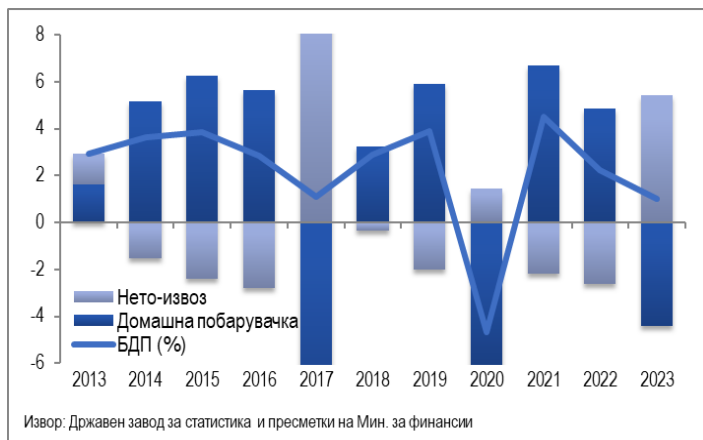

Индустријата забележа минимално намалување на активноста од 0,1%, во услови на умерен пад на преработувачката индустрија од 0,8%. Согласно високофреквентните податоци за 2023 година, рударството и вадење на камен бележи пад од 1,6%, додека снабдувањето со електрична енергија, гас, пареа и климатизација забележа раст од 13,0%. Во рамки на преработувачката индустрија позначително позитивно влијание имаше производството на: моторни возила, приколки и полуприколки и фармацевтски производи и препарати, додека производството на облека, електрична опрема и фабрикувани метални производи имаа најголем негативен придонес. Земјоделството и градежниот сектор во овој период забележаа пад од 3,8% и 2,3% на реална основа, соодветно.

Анализирано според расходната страна на БДП, економскиот раст во 2023 година се должи на позитивниот придонес на нето-извозот, додека домашната побарувачка се намали во услови на дивергентен раст на приватната потрошувачка и пад на бруто-инвестициите. Приватната потрошувачка и покрај инфлациските притисоци и зголемените трошоци за финансирање се зголеми за 2,4% на реална основа, поддржана од растот на платите над зголемените трошоци за живот, зголемените дознаки од странство, растот на кредитирањето на населението и владините мерки за поддршка на економијата и поддршка на животниот стандард на населението. Јавната потрошувачка се намали за 0,6%, како резултат на политиката за кратење на неприоритетните трошоци и нивно рационализирање. Бруто-инвестициите забележаа пад од 16,7%, воглавно како резултат на намалувањето на залихите, кои значително се зголемија минатата година заради надминување на состојбите предизвикани од војната во Украина и неизвесноста во однос на достапноста и цените на суровините и енергенсите.

Како резултат на влошеното надворешно окружување и забавената странска побарувачка, извозот на стоки и услуги во 2023 година забележа минимален пад од 0,1%. Истовремено, увозот на стоки и услуги се намалуваше со позасилена динамика, и во 2023 година забележа пад од 5,8% на реална основа, при што намалувањето во целост се должи на падот на увозот на интермедијарни производи од 15,1%. Оттаму, нето извозот на стоки и услуги имаше значителен позитивен придонес кон растот во 2023 година. Трговскиот дефицит во 2023 година е намален за 26,1% во однос на 2022 година, при што 64,8% од намалувањето на вкупниот трговски дефицит се должи на намалениот дефицит во размената со храна и енергенси (електрична енергија, нафта и гас).

Расходна структура на економскиот раст (придонес во раст, п.п.)

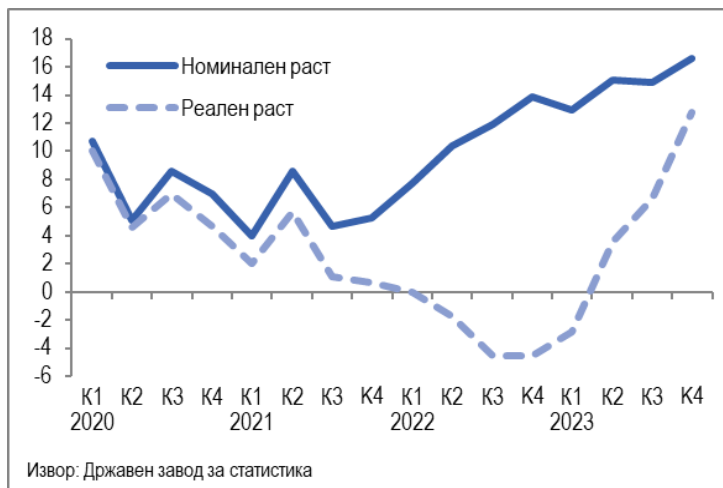

Согласно Анкетата на работна сила¹ стапката на невработеност во првите три квартали од 2023 година имаше надолен тренд и достигна 12,8% во третото тримесечје, додека во четвртото тримесечје се зголеми за 0,2 процентни поени на квартална основа и изнесуваше 13,0%. Просечната стапка на невработеност во 2023 година изнесува 13,1%. Стапката на вработеност во првите три квартали од 2023 година забележа нагорен тренд и достигна 45,7%, додека во четвртото тримесечје се намали за 0,3 процентни поени на квартална основа и изнесуваше 45,4%. Просечната стапка на вработеност во 2023 година изнесува 45,4%. Анализирани според вработени по сектори, во четвртото тримесечје најголем број од вработените се во преработувачка индустрија (140.589 лица или 20,5% од вкупно вработените), трговија на големо и трговија на мало (101.858 лица или 14,8% од вкупно вработените), земјоделство, шумарство и рибарство (60.317 лица или 8,8% од вкупно вработените), градежништво (53.732 лица или 7,8% од вкупно вработените), итн.

Во април 2023 година растот на платите ја надминаа инфлацијата. Просечната нето-плата во 2023 година забележа номинален годишен раст од 14,9%, при што почнувајќи од март растот се интензивираше како резултат на зголемувањето на минималната плата. Раст на просечната плата е забележан во сите сектори, но најизразен е кај градежништво (18,8%), јавна управа и одбрана (17,7%), образование (17,1%) и административни и помошни услужни дејности (17,1%). На Графиконот 5 е прикажана динамиката на растот на платите по квартали.

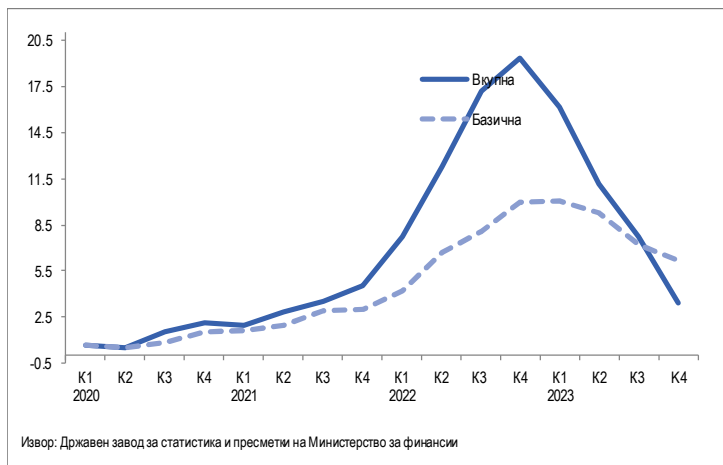
¹ Резултатите од Анкетата за работна сила за сите тримесечја од 2023 година не се споредливи со податоците од претходните тримесечја од другите години, поради имплементација на новата Регулатива (ЕУ) бр. 2019/1700 во 2023 година на Европскиот парламент и Советот за социјална статистика и соодветната извршна регулатива на Комисијата (ЕУ) бр. 2019/2240 за областа на работната сила, при што претходната Регулатива (ЕЗ) бр. 577/98 е укината. Примената на новата регулатива предизвика промени во истражувањето, вклучувајќи ги промените во дизајнот на прашалникот, редоследот на прашањата, преместување и додавање нови прашања, како и промени во опфатот и дефинициите за вработеност и невработеност. Споменатите промени предизвикаа прекин на временските серии на податоци. Планирано е да се пресметаат ревидирани серии на основните показатели за вработеноста и невработеноста за периодот од првиот квартал од 2009 до четвртиот квартал од 2022 година за да се овозможи споредливост на податоците.

Раст на просечната нето-плата (во %)

Стапката на инфлација во 2023 година регистрираше постепено намалување и смирување и изнесуваше 9,4%. По растот предизвикан од глобалните фактори претходната година, во 2023 година се намалија цените на примарните производи на светската берза и со падот на цените на храната и енергенсите, истите се намалија и во домашната економија. Владата во септември 2023 година донесе мерка за намалување на цените за 10% на основни прехранбени производи во малопродажбата која и истата значително придонесе за намалување на цените на храната во последниот квартал од годината. Храната која има најголемо учество при пресметката на трошоците за живот во 2023 година се зголеми за 11,8%, цените на електричната енергија регистрираа раст од 10,9%, а нафтените деривати се намалија за 8,5%. Базичната инфлација во 2023 година изнесуваше 8,2% и истата се покажа поотпорна на напорите за нејзино намалување и растот е повисок од претходната година.

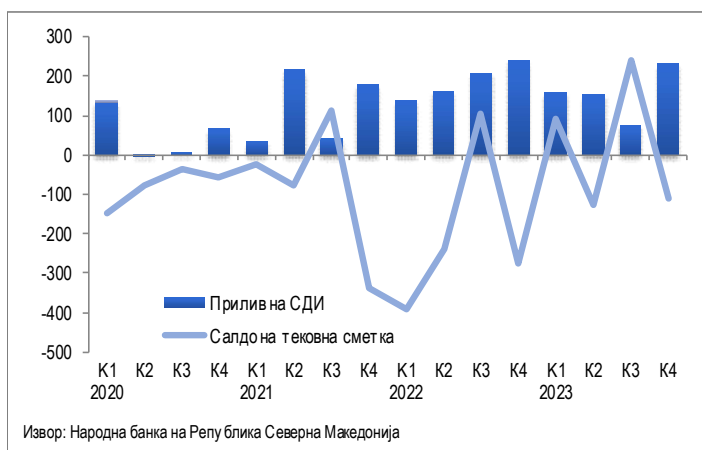
Вкупна и базична инфлација (во %)

Тековната сметка во 2023 година забележа суфицит од 95,3 милиони евра (0,7% од БДП), што претставува значително подобрување на салдото во однос на дефицитот од 2022 година (6,1% од БДП). Позитивните движења на тековната сметка во најголем дел се должат на намалувањето на трговскиот дефицит (-26,0%), пред сè на намалениот енергетски дефицит (дефицитот во размената со нафта и гас е намален за 21,9%, додека во размената со електрична енергија е остварен суфицит), како и на зголемениот суфицит кај секундарниот доход (7,5%). Од аспект на другите компоненти на тековната сметка, регистриран е раст на дефицитот кај примарниот доход (31,7%) и пад на суфицитот кај услугите. Приливот на странските директни инвестиции (СДИ) во 2023 година изнесува 616,7 милиони евра и во однос на 2022 година е намален за 17,2%, што се должи на високата основа од претходната година. Приливот на СДИ остварен во форма на сопственички капитал и реинвестирање на добивката изнесува 72,6% од вкупниот прилив, додека остатокот е во форма на должнички инструменти. Позитивните движења кај девизните резерви подолжија и на крајот на декември 2023 година забележаа годишен раст од 17,5%, односно достигнаа 4,5 милијарди евра. Тие обезбедуваат 4,6 месечна

покриеност на увозот на стоки и услуги што претставува адекватно ниво на резерви. Девизните резерви на крајот на февруари 2024 година се зголемени за 11,5% на годишна основа и изнесуваат 4,3 милијарди евра.

Салдо на тековна сметка и прилив на СДИ (% од БДП)

Народната банка во првите три квартали од 2023 година продолжи со трендот на зголемување на основната каматна стапка, откако претходно во повеќе наврати во текот на 2022 година ја зголеми истата поради засилените ценовни притисоци кои имаа влијание врз инфлациските очекувања, притоа зголемувањето беше придружено со промени и кај инструментот задолжителна резерва. Во текот на 2023 година од јануари до септември 2023 година каматната стапка се зголеми за 1,55 п.п. и изнесува 6,30%. Во четвртиот квартал од 2023 година, во услови на забавување на инфлацијата и поволен девизен пазар, но и при се уште присутни ризици, Народната банка ја задржа основната каматна стапка на нивото од 6,30% и истиот тренд продолжи и во првиот квартал од 2024 година, со што основната каматна стапка остана непроменета шест месеци по ред.

Во февруари 2024 година вкупните кредити се зголемија за 6,5% на годишна основа, во услови на раст на кредитите кон претпријатијата од 5,9% и на кредитите на домаќинствата од 7,2%. Вкупниот депозитен потенцијал во февруари 2024 година оствари раст од 9,3% на годишна основа, при што депозитите на домаќинствата се зголемени за 8,6%, а оние на претпријатијата за 12,3%.

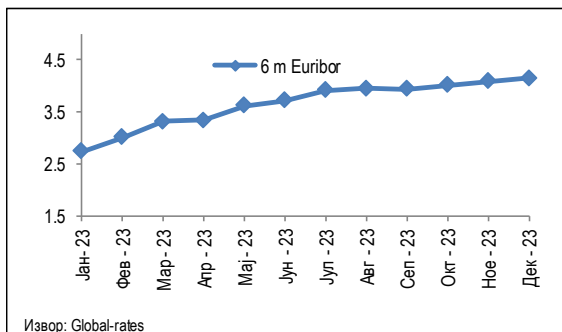
III. Позначајни движења во 2023 година

III.1 Меѓународно окружување

Согласно со проценките на ОЕЦД од мај 2024, растот на глобалниот БДП се предвидува да биде 3,1% во 2024 година, непроменет од 2023 година, пред да се искачи до 3,2% во 2025 година, потпомогнат од посилен раст на реалниот доход и пониските каматни стапки. Макроекономската политика, сепак, се очекува да остане рестриктивна во повеќето економии, при што реалните каматни стапки ќе се намалуваат само постепено и се очекува блага фискална консолидација во повеќето земји во следните две години. Кина е важен исклучок, со ниски каматни стапки и значителна дополнителна фискална поддршка. Закрепувањето во Европа станува се поцврсто, а умерен економски раст е забележан во САД, Индија и неколку други економии во развој. Се предвидува дека годишната инфлација во економиите на Г-20 постепено да се намалува, опаѓајќи од 5,9% во 2024 година на 3,6% во 2025 година. До крајот на 2025 година, се предвидува инфлацијата да се врати на целта во повеќето големи економии.

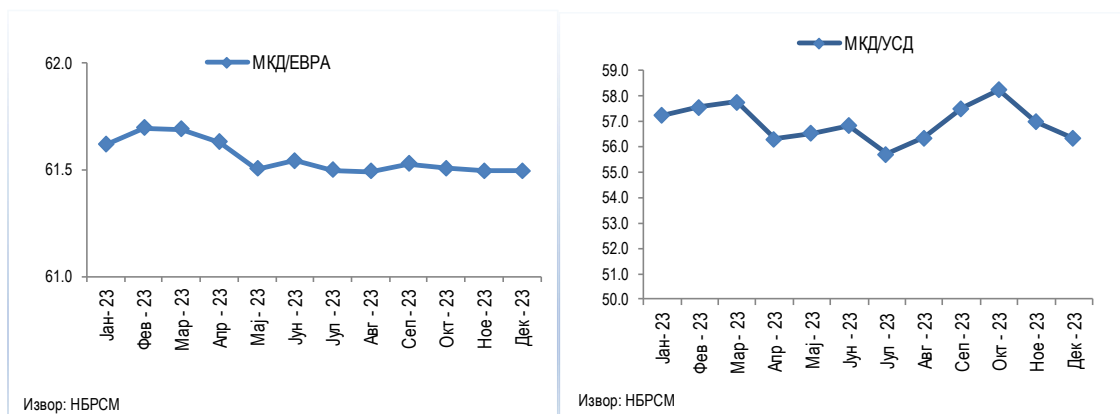
Вкупните ризици стануваат подобро избалансирани, но суштинската неизвесност останува. Високите геополитички тензии остануваат значаен краткорочен неповолен ризик, особено ако конфликтите на Блискиот Исток се интензивираат и ги нарушат енергетските и финансиските пазари, поттикнувајќи ја инфлацијата и намалувајќи го растот. Понатамошните намалувања на инфлацијата, исто така, може да бидат побавни од очекуваното, доколку притисокот на трошоците и маржите останат зголемени, особено кај услугите. Ова може да резултира со побавно намалување на каматните стапки и изложување на финансиски ранливости. Обврските за сервисирање на долгот стануваат се поголеми и имајќи го во предид фактот дека рефинансирањето на долгот што достасува се одвива под понеповолни услови, односно со повисоки каматни стапки.

Графикон 1: Движење на просечните месечни каматни стапки Еурибор во 2023 година

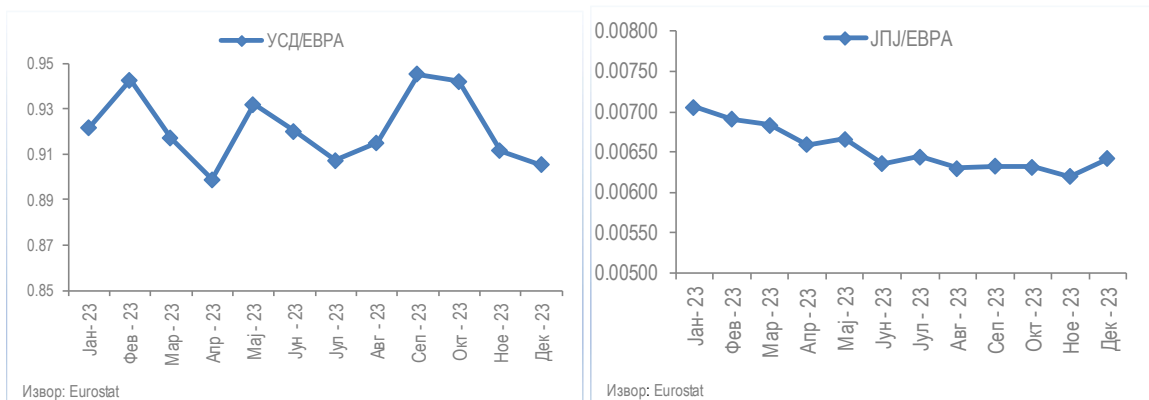
Во текот на 2023 година, девизниот курс на денарот во однос на еврото беше стабилен и се движеше во вредносниот интервал од 61,4935 до 61,6950 денари за едно евро (просечен месечен девизен курс). Од друга страна, вредноста на американскиот долар во однос на денарот се зголемуваше во текот втората половина на годината, така што најниската вредност во 2023 година се забележуваа во јули, кога еден долар изнесуваше 55,7068 денари, а во октомври ја постигна највисоката вредност и тоа на 58,2456 денари за еден долар.

Графикон 2: Просечен месечен девизен курс денар/евро и денар/американски долар во 2023 година

На меѓународниот финансиски пазар, во текот на 2023 година вредноста на американскиот долар во однос на еврото осцилираше, достигнувајќи ја својата највисока вредност во октомври 2023 година од 0,8989 долари за едно евро (месечен просек). Вредноста на на еврото во однос на јапонскиот јен забележа зголемување за 11,8%, при што во јануари просечниот девизен курс изнесуваше 0,0062 јени за едно евро, додека во декември едно евро изнесуваше 0,0071 јени.

Графикон 3: Просечен месечен девизен курс американски долар/евро и јапонски јен/евро во 2023 година

III.2 Кредитен рејтинг на РС Македонија во 2023 година

Агенциите за кредитен рејтинг „Стандард и пурс“ и „Фич рејтингс“ (Standard & Poor's и Fitch Ratings) во 2023 година двапати извршија ревизија на кредитниот рејтинг на државата, и тоа на 27.01.2023 година и на 28.07.2023 година, односно на 14.04.2023 година и на 06.10.2023 година соодветно.

Агенцијата за кредитен рејтинг „Стандард и пурс“ во 2023 година, го потврди кредитниот рејтинг на земјава: ББ-со стабилен изглед.

Во извештајот на „Стандард и пурс“ се нотира дека економскиот раст во земјава на среден рок ќе се стабилизира, значаен имплус ќе даде приватната потрошувачка и инвестициите, вклучително и капиталните инвестиции. Дополнително влијание врз економските перспективи ќе има и напредокот во ЕУ интергацијата, која ќе придонесе и за зајакнување на структурните и институционалните капацитети. Земјата ќе продолжи со фискалната консолидација, намалување на инфлацијата и заштита на финансиската стабилност, како и со структурните реформи, а долгот ќе се одржува на стабилно ниво.

Особено е значајно што кредитниот рејтинг ББ-со стабилен изглед кој РС Македонија го има во континуитет од 2013 година е задржан и покрај здравствено-економската криза, како и ценовната и енергетска криза.

Според „Фич рејтингс“, РС Македонија го задржа кредитниот рејтинг „ББ+“ со стабилен изглед, што е потврдено во најновиот извештај на Агенцијата за кредитен рејтинг „Фич“. Задржувањето на кредитниот рејтинг е резултат на спроведувањето правилно дизајнирани, кредибилни и кохерентни макроекономски и финансиски политики, конзистентни со долго одржуваниот фиксен девизен курс.

Според „Фич“, зајакнувањето на фискалната консолидација следува како резултат на континуираниот напредок на Владата во управувањето со јавните финансии и воведувањето на фискални правила и Фискален совет, согласно новиот Закон за буџети.

Од Агенцијата нотираат дека растот на платите и пензиите ја зголемуваат потрошувачката, а тоа ќе влијае позитивно и на економскиот раст. Приватната потрошувачка и инвестициите особено во енергетскиот сектор, како и изградбата на Коридорот 8 и 10 д ќе продолжат да го поттикнуваат растот во текот на прогнозираниот период.

Кредитниот рејтинг позитивно влијае врз одлуките за инвестирање во една земја, што пак понатаму има влијание врз зголемувањето на економскиот раст, извозот, вработеноста и платите.

Оценките за кредитниот рејтинг што ги доби РС Македонија во 2022 и 2023 година од страна на меѓународните агенции за кредитен рејтинг „Стандард и пурс“ и „Фич рејтингс“ се прикажани во табелата во продолжение:

Табела 1: Оценки за кредитниот рејтинг на Република Северна Македонија во 2022 и 2023 година
Кредитна рејтинг агенција „Стандард и пурс“

	2022 година		2023 година	
	прва оценка	втора оценка	прва оценка	втора оценка
Странска валута	BB-/Стабилен	BB-/Стабилен	BB-/Стабилен	BB-/Стабилен
Домашна валута	BB-/ Стабилен	BB-/ Стабилен	BB-/Стабилен	BB-/Стабилен

Извор: Стандард и пурс (Standard & Poor's)

Кредитна рејтинг агенција „Фич рејтингс“

	2022 година		2023 година	
	прва оценка	втора оценка	прва оценка	втора оценка
Странска валута	BB+/Негативен	BB+/Негативен	BB+/Стабилен	BB+/Стабилен
Домашна валута	BB+/Негативен	BB+/Негативен	BB+/Стабилен	BB+/Стабилен

Извор: Фич рејтингс (Fitch Ratings)

III.3 Движење на државниот и на јавниот долг

На крајот на 2023 година државниот долг изнесува 7.256,2 милион евра односно 53,1% во однос на БДП (Табела 8), што претставува зголемување од 2,6 п.п. во однос на претходната година. Со ова ниво на државен долг, РС Македонија и понатаму останува земја со државен долг којшто е понизок од просечното ниво на долгот на земјите на ЕУ27, коешто на крајот на 2023 година изнесува 88,6%.

Јавниот долг на крајот на 2023 година, изнесува 8.476,8 милиони евра, односно 62,1% во однос на БДП (Табела 7), што претставува зголемување од 3 п.п. во однос на крајот на претходната година. Од мај 2019 година во дефиницијата на јавниот долг се вклучи и негарантираниот долг на јавните претпријатија и акционерски друштва основани од државата или од општините, општините во градот Скопје и градот Скопје. Негарантираниот долг додаде 69,7 милиони евра во вкупниот јавен долг на крајот на 2023 година. Надворешниот јавен долг изнесува 5.345,4 милиони евра, додека внатрешниот јавен долг изнесува 3.131,4 милиони евра.

Надворешниот државен долг, на крајот на 2023 година, изнесува 4.171,0 милиони евра и во однос на 2022 година се зголеми за 187,4 милиони евра, додека внатрешниот државен долг изнесува 3.085,1 милиони евра, што претставува зголемување за 487,7 милиони евра во однос на претходната година. Од аспект на валутната структура на државниот долг, на крајот на 2023 година доминантно учество има долгот деноминиран во евра којшто учествува со 65,6% во вкупното портфолио и се намали за 3,2 п.п. во однос на 2022 година (Графикон 21). Во истиот период, долгот во домашна валута се зголеми за 4,9 п.п., односно од 24,2% во 2022 година на 29,1% на крајот на 2023 година.

Долгот со фиксна каматна стапка во каматната структура на државниот долг се зголеми за 0,2% п.п. во споредба со 2022 година, и на крајот на 2023 година изнесуваше 73,9% (Графикон 20), што главно се должи на поголемото задолжување во текот на 2023 година, со инструменти со фиксна каматна стапка.

Во однос на реализацијата на лимитите утврдени во Ревидираната стратегија за управување со јавниот долг на Република Северна Македонија за 2023 - 2025 (со изгледи до 2027 година), во понатамошниот текст Ревидирана СЈД 2023-27, може да се констатира следново: во рамките на Ревидираната СЈД 2023-27 беше дефинирано максималното ниво на јавниот долг да изнесува 60% од БДП на среден и на долг рок, а утврдено беше и максималното ниво на гарантираниот јавен долг коешто изнесува 15% од БДП.

На крајот на 2023 година јавниот долг изнесува 62,1% од БДП и има мало отстапување во рамките утврдени во Ревидираната СЈД 2023-27.

Од друга страна, гарантираниот долг, на крајот на 2023 година, изнесува 8,1% од БДП и е во рамките утврдени во Ревидираната СЈД 2023-27.

Понатаму, во согласност со лимитот за валутна структура на државниот долг, долгот деноминиран во евра треба да биде застапен со најмалку 80% во портфолиото на долгот во странска валута. Заклучно со 31.12.2023 година, учеството на долгот деноминиран во евра изнесува 92,6% што е во согласност со поставениот лимит.

Исто така, успешна е и реализацијата на лимитот за каматна стапка. Имено, со Ревидираната СЈД 2023-27 беше утврден лимит за каматна структура на државниот долг според кој долгот со фиксна каматна стапка треба да биде застапен со најмалку 60% во вкупното должничко портфолио, а на крајот на 2023 година долгот со фиксна

камата учествува со 73,7% во структурата на државниот долг.

Согласно со таргетите за утврдување на оптималното ниво и структурата на портфолиото на јавен долг, со Ревидираната СЈД 2023-27 беа дефинирани и краткорочни лимити коишто се однесуваат само за 2023 година. Така, краткорочниот максимален лимит за нето-задолжување (домашно и странско) по основ на државен долг во 2023 година беше утврден на 1.000 милиони евра. Во текот на годината беа реализирани нето-задолжувања во износ од 675,1 милиони евра. Со цел намалување на ризикот од потенцијалните обврски во портфолиото на јавниот долг, со Ревидираната СЈД 2023-27 беше дефиниран годишен максимален износ на нето-задолжување по основ на гарантиран долг на јавните претпријатија од 250 милиони евра за 2023 година. Во 2023 година беше остварено нето-задолжување од 97,3 милиони евра, согласно динамиката на реализација на проектите. Имајќи го во предвид претходно наведното, нето-задолжувањата во 2023 година по основ на државен долг и гарантиран долг на јавните претпријатија беа во рамки на поставените максимални лимити со Ревидираната СЈД 2023-27.

Ефектите од пандемијата сè уште беа присутни во македонската економија во текот на 2023 година и заедно со појавата на енергетска криза истата година влијаеја врз зголемувањето на буџетски дефицит. Во 2023 година, финансирањето на буџетскиот дефицит и рефинансирањето на обврските се реализираше преку издавање на еврообврзница на меѓународниот пазар на капитал во износ од 500 милиони евра, со заеми од меѓународни финансиски институции за финансирање на буџетскиот дефицит, односно Проект за развојни политики за одржливост и отпорност од Светска банка – ИБРД во износ од 93,6 милиони евра, Проект за програмата за одржливост и отпорност од ОПЕК во износ од 50 милиони евра, Проект заснован на политиките за Северна Македонија од германската развојна банка – КфВ во износ од 90 милиони евра, како и со нето-повлекување на домашниот пазар на државни хартии од вредност во износ од 530,3 милиони евра.

Со цел да се заштити портфолиото на долгот на централната влада од ризикот од рефинансирање, дефиниран е лимит според кој минималното ниво на индикаторот „Просечно време на достасување“ во 2023 година треба да биде 3 години. Имајќи предвид дека заклучно со 31 декември 2023 година „Просечното време на достасување“ изнесува 5,1 години, може да се констатира дека овој индикатор е во рамките на утврдениот лимит. Понатаму, лимитот за „Просечно време на промена на каматните стапки“ треба да го заштити портфолиото на долгот на централната влада од ризикот од промена на каматните стапки. Минималното ниво на овој индикатор во 2023 година треба да биде 3 години. На крајот на 2023 година „Просечното време на промена на каматните стапки“ исто така е во рамките на лимитот и изнесува 4,6 години.

Табела 2: Лимити на Стратегијата за управување со јавен долг и реализација во 2023 година

	Лимити утврдени со Ревидираната СЈД 2023-2027	Реализација 31.12.2023 година
Краткорочни лимити (кои се однесуваат само на 2023)		
Нето-задолжување по основ на државен долг	Максималното нето-задолжување по основ на државен долг во 2023 година да биде до 1000 милиони евра	675,1 милиони евра
Нето-задолжување по основ на гарантиран долг	Максималното нето-задолжување по основ на гарантиран долг во 2023 година да биде до 250 милиони евра	97,3 милиони евра
„Просечно време на достасување“ во 2023 година	Минималното ниво на индикаторот „Просечно време на достасување“ во 2023 година да биде 4 години	5,1 години
„Просечно време на промена на каматните стапки“ во 2023 година	Минималниот праг на индикаторот „Просечно време на промена на каматните стапки“ во 2023 година да изнесува 3 години	4,6 години
Среднорочни лимити		
Каматна структура	Во периодот 2023-2027 година, минималниот праг на долгот со фиксна каматна стапка да изнесува 60%	73,7%
Валутна структура	Во периодот 2023-2027 година, минималниот праг на евро долгот во портфолиото на долгот во странска валута да изнесува 80%	92,6%
Јавен долг/БДП	Нивото на вкупниот јавен долг на среден и долг рок да не надминува 60% од БДП	62,1%
Гарантиран долг/БДП	Во периодот 2023-2027 година, ниво на гарантираниот јавен долг да не надмине 15% од БДП.	8,4%

Извор: Министерство за финансии

Во насока на поголема транспарентност на јавните финансии во рамки на Годишниот извештај за управување со јавниот долг за 2023 година, презентирана е табела за прилагодување на состојбите и тековите (stock flow adjustment) преку која се објаснуваат факторите што влијаат врз промената на состојбата на долгот (Табела 3). Од табелата се гледа дека факторите што влијаат врз промената на состојбата на долгот во 2023 година се речиси целосно идентификувани и квантифицирани и, соодветно на тоа, статистичката дискрепанца за 2023 година (којашто се состои од курсни разлики и други статистички дискрепанци), по усогласувањето, изнесува незначителни 0,04% од БДП.

Табела 3: Анализа на состојбите и тековите (stock flow adjustment) за долгот на централната влада

(во милиони денари)		2023
(1)	Буџетско салдо	41,421.70
(2)	Почетна состојба на долг	403,612.00
(3)	Крајна состојба на долг	445,377.09
(4)=(3)-(2)	Промена на долгот на централна власт (= крајна состојба минус почетна состојба)	41,765.08
(5)=(4)-(1)	(Иницијална дискрепанца)	343.38
	Почетна дискрепанца на паричен тек како % од БДП	0.04%
(6)	Нето стекнување на финансиски средства	1,237.62
	Валуту и депозити	927.00
	Онлендинг на општини и јавни претпријатија	-1,422.07
	Бруто издавање на структурни обврзници и гаранции	1,732.68
(7)	Издавање и отплата на хартии од вредност над и под номинална вредност	-1,913.38
(8)=(5)+(6)+(7)	Резидуал (Курсни разлики и други статистички дискрепанци)	-332.38
	Резидуал (Статистичка дискрепанца) како % од БДП	-0.04%

Извор: Министерство за финансии

III.4 Сервисирање на државниот долг

Сите обврски по основ на државен долг што достасаа во 2023 година беа редовно и навремено сервисирани од страна на Министерството за финансии, како и од останатите носители на јавниот долг.

За отплата на обврските по основ на државниот долг за 2023 година, беа потрошени вкупно 913,38 милиони евра, од кои 714,92 милиони евра за отплата на главнината и 198,46 милион евра за отплата на камата.

III.5 Државни хартии од вредност

III.5.1 Континуирани државни хартии од вредност

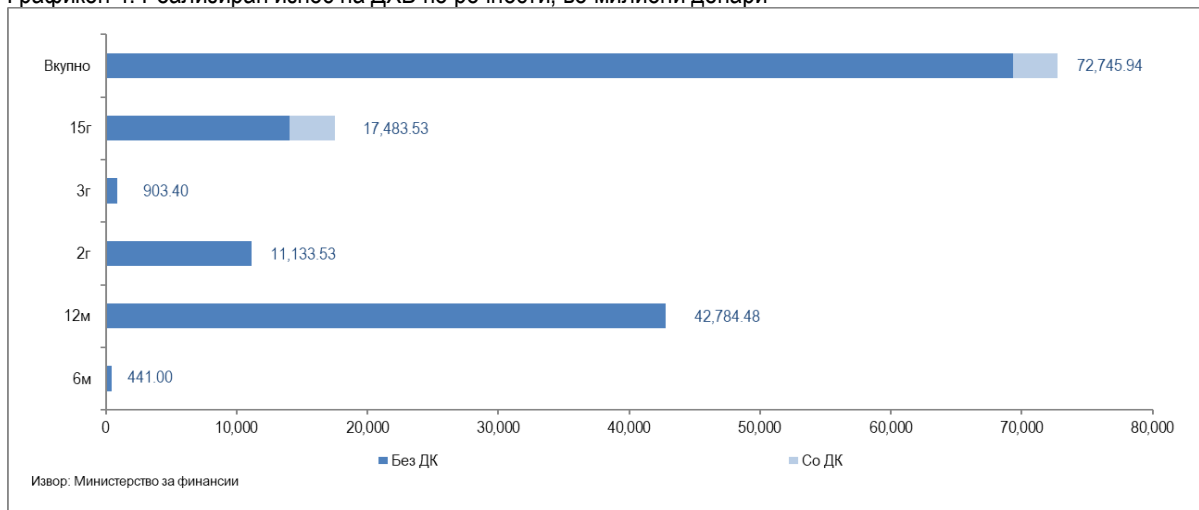
Задолжување преку издавање континуирани ДХВ во 2023 година - Со Одлуката за утврдување на максималниот износ на нето задолжување преку издавање ДХВ на домашниот финансиски пазар во 2023 година, донесена од страна на Владата, максималниот износ на нето задолжување беше утврден во висина од 21.535 милиони денари. Дополнително, во 2023 година се донесоа две Одлуки за измена на Одлуката за утврдување на максималниот износ на нето задолжување преку издавање ДХВ на домашниот финансиски пазар во 2023 година, во која максималниот износ на нето задолжување беше променет и утврден во висина од 30.920 милиони денари во првата одлука и 39.033 милиони денари во финалната одлука. Во овие рамки, новото (нето) задолжување по основ на издадени ДХВ во 2023 година изнесуваше 33.263,84 милиони денари (Табела 4), а состојбата на вкупно издадените ДХВ заклучно со 31.12.2023 година изнесуваше 186.585,64 милиони денари.

Аукции на ДХВ - Во текот на 2023 година, Министерството за финансии на редовните аукции издаваше државни записи без девизна клаузула (6-месечни и 12-месечни државни записи), 2-годишни и 3-годишни државни обврзници без девизна клаузула и 15-годишни државни обврзници со и без девизна клаузула. Во овој период се одржаа вкупно педесет и шест аукции на ДХВ, односно, една аукција на 6-месечен државен запис, дваесет и четири аукции на 12-месечни државни записи, четири аукции на 2-годишни државни обврзници, една аукција на 2-годишни државни обврзници и деваесет и шест аукции на 15-годишни државни обврзници.

Вкупниот износ понуден на аукциите на ДХВ во 2023 година изнесуваше 73.416,09 милиони денари, побарувачката изнесуваше 78.400,56 милиона денари, а вкупната реализација на аукциите во овој период, исто

така изнесуваше 72.745,94 милиони денари (Графикон 8). Министерството за финансии ги следи препораките од Стратегијата за денаризација којашто Владата ја донесе во декември 2018 година, во којашто се препорачува издавањето државни хартии од вредност во денари. Така, во 2023 година се емитуваа ДХВ без девизна клаузула во вкупен износ од 69.307,82 милиони денари, наспроти 3.438,12 милиона денари издадени во државни хартии од вредност индексирани со евро клаузула. Во Графиконот 9 е прикажана алокацијата на вкупниот износ на издадени ДХВ по рочности:

Графикон 4: Реализиран износ на ДХВ по рочности, во милиони денари

Движење на каматните стапки на аукциите на ДХВ – При спроведувањето на аукциите на ДХВ во текот на 2023 година се применуваше тендер со износи. Карактеристично за каматните стапки во 2023 година е тоа тие бележат континуиран раст, односно овој тренд на зголемување особено се забележува кај ДХВ со рок на достасување од 12 месеци без девизна клаузула и 15 години без девизна клаузула. Ако пред една година, односно во декември 2022 година, Министерството за финансии издаваше ДХВ по каматни стапки во распон од 3,50% за рок на достасување од 12 месеци без девизна клаузула до 5,40% за рок на достасување од 15 години без девизна клаузула, на крајот на 2023 година истите тие инструменти се издаваа по каматни стапки во распон од 4,25% и 6,15% соодветно. Просечните каматни стапки во 2023 година постигнати на аукциите на државни хартии од вредност без и со девизна клаузула се прикажани во Табела 5 и Табела 6.

Рочна структура на недостасани ДХВ – На 31.12.2023 година портфолиото на континуирани ДХВ го сочинуваа 12-месечни ДЗ, 2-годишни ДО, 3-годишни ДО, 5-годишни ДО, 7-годишни ДО, 10-годишни ДО, 15-годишни ДО и 30-годишни ДО. Заклучно со 31.12.2023 година, процентуалното учество на долгорочните хартии од вредност во рочната структура на државните хартии од вредност изнесуваше 77,07%, додека учеството на краткорочните хартии од вредност изнесуваше 22,93%. Оваа структура покажува стабилен тренд, односно нема големи промени во однос на 31.12.2022 година, кога соодносот меѓу долгорочните и краткорочните хартии од вредност изнесуваше 77,10% наспроти 22,90. Издавање долгорочни хартии од вредност го намалува ризикот од рефинансирање на долгот. Рочната структура на недостасани ДХВ за 2022 и 2023 година е прикажана на Графиконот 11.

Сопственичка структура на недостасани ДХВ – Сопственоста на портфолиото на недостасаните државни хартии од вредност е дистрибуирана помеѓу комерцијалните банки во земјата, пензиските фондови, осигурителните компании, штедилниците, физички и правни лица, како и други институционални инвеститори од земјата и од странство. Заклучно со 31.12.2023 година, процентуалното учество на банките во сопственичката структурата на државните хартии од вредност изнесуваше 32,66%, додека учеството на другите пазарни субјекти изнесуваше 67,34%. Споредено со 31.12.2022 година, учеството на банките во 2023 година бележи намалување за 0,26 п.п. во однос на учеството на другите субјекти, кога соодносот меѓу банките и другите пазарни субјекти изнесуваше 32,92% наспроти 67,08% соодветно. Сопственичката структура на недостасани ДХВ за 2022 и 2023 година е прикажана на Графикон 10.

III.5.1.2 Секундарен пазар на ДХВ

Во текот на 2023 година со континуираните државни хартии од вредност се тргуваше на пазарите преку шалтер и Македонската берза за хартии од вредност АД Скопје. Во текот на годината, на пазарот преку шалтер се реализираа вкупно единаесет трансакции со ДХВ, од кои една трансакција со ДЗ и десет трансакции со ДО, прикажани на Графиконот 15. Вкупниот номинален износ на тргување изнесуваше 235,00 милиони денари. Споредено со тргувањето во 2022 година, може да се констатира дека во 2023 година вкупниот номинален износ на тргување беше помал за 1.342,06 милиони денари.

III.5.2 Структурни државни хартии од вредност

III.5.2.1 Издавање на дваесет и втора емисија на обврзници за денационализација

Врз основа на Законот за издавање обврзници на Република Македонија за денационализација („Службен весник на РМ“ бр. 37/02, 89/08, 161/09, 6/12, 104/13, 33/15 и 161/17) и „Службен весник на РСМ“ бр. 311/2020 и 39/2022) на 27.11.2023 година беше издадена дваесет и втора емисија на обврзниците за денационализација во износ од 4,5 милиони евра. Условите под кои е издадена оваа емисија на обврзници се идентични како и за претходните дваесет и една емисија, односно рок на достасување 10 години со фиксна годишна каматна стапка од 2%. Првата рата за исплата на главницата и каматата на оваа емисија достасува на 1.6.2024 година. Со оваа емисија на обврзници за денационализација се опфатени сите правосилни решенија за денационализација од 1.1.2023 година до 31.12.2023 година, со кои како надомест се даваат обврзници.

III.5.2.2 Секундарен пазар на обврзници за денационализација

Вкупниот обем на тргување со обврзници за денационализација реализиран на Македонската берза АД Скопје во 2023 година изнесуваше 163,05 милиони денари, што претставува намалување за 123,30 милиони денари во однос на 2022 година, кога истиот изнесуваше 286,36 милиони денари. Вкупниот обем на тргување и приносите до достасување на обврзниците за денационализација се прикажани на графиконите 13 и 14.

III.5.2.3 Структурни обврзници за регулирање на доспеани, а неплатени обврски на општините

Структурните обврзници за регулирање на доспеани, а неплатени обврски на општините се инструмент којшто Министерството за финансии го воведо согласно член 41-б од Законот за финансирање на единиците на локална самоуправа. Инструментот опфаќа издавање на безкаматна структурна обврзница, со рок на достасување од најмногу десет години, а целта на овој инструмент е да се обезбедат средства со коишто на општините им се овозможува да ги намират досепаните обврски и да ги зајакнат своите финансиски капацитети. Корисници на овие обврзници се општините Веница, Желино и Тетово коишто во законски утврдениот рок поднесоа барање за нивно користење. Структурните обврзници за регулирање на доспеани, а неплатени обврски на општините Веница, Желино, и Тетово се издадоа во вкупен износ од 274.417.404 денари, од кои износот на структурните обврзници на општина Тетово изнесува до 250.165.143 денари, за Желино до 21.735.891 денари, и за Веница до 2.516.370 денари.

III.5.3 Еврообврзници

Во март 2023 година, РС Македонија ја издаде осмата еврообврзница на меѓународниот пазар на капитал во износ од 500 милиони евра, наменета за финансирање на буџетските потреби за 2023 година, како и за рефинансирање на петтата еврообврзница од 2016 година во износ од 450 милиони евра. Еврообврзницата е издадена со купонска каматна стапка од 6,960% и рок на доспевање од 4 години.

III.5.3.1 Секундарен пазар на еврообврзници

Во текот на 2023 година, на меѓународниот пазар на капитал се тргуваше со еврообврзниците издадени од Република Северна Македонија што достасуваат во 2023, 2025, 2026, 2027 и 2028 година. Заклучно со декември 2023 година, приносот до достасување на еврообврзниците што достасуваат во 2025, 2026, 2027 и 2028 година изнесуваше 5,29%, 5,10%, 5,43% и 5,35%, респективно, и истиот е прикажан на Графиконот 12.

III.6 Новосклучени заеми во 2023 година

III.6.1 Новосклучени заеми на централната влада

На 13.12.2023 година се потпиша Договор за заем со Европската банка за обнова и развој за финансирање на Проектот за заеднички железнички граничен премин – Табановце. Условите под кои беше потпишан овој заем се следните:

- износ: 5.000.000 евра;
- каматна стапка: каматната стапка е варијабилна и се состои од шестмесечен ЕУРИБОР зголемен за маргина од 1%;
- рок на отплата: 15 години со вклучен грејс-период од 4 години;
- начин на отплата: семестрално;
- други трошоци: еднакратна провизија во износ од 1% од износот на заемот и провизија од 0,5% од неповлечениот дел од заемот на годишно ниво.

На 13.12.2023 година се потпиша Договорот за заем со Европската банка за обнова и развој за финансирање на Железничкиот Коридор VIII – Фаза 3, делница од Крива Паланка до граница со Република Бугарија.

Условите под кои беше потпишан овој заем се следните:

- износ: 175.000.000 евра, поделен во две транши. Првата транша е во износ од 74.000.000 евра, а втората транша е во износ од 101.000.000 евра;
- каматна стапка: каматната стапка е варијабилна и се состои од шестмесечен ЕУРИБОР зголемен за маргина од 1%;
- рок на отплата: 15 години со вклучен грејс-период од 4 години;
- начин на отплата: семестрално;
- други трошоци: еднакратна провизија: 1% од износот на заемот и провизија од 0,5% од неповлечениот дел од заемот на годишно ниво.

На 14.12.2023 година се потпиша Договорот за заем заснован на политики за Северна Македонија со Кредитната банка за обнова (КфВ).

Условите под кои беше потпишан овој заем се следните:

- износ: 90.000.000 евра;
- каматна стапка: ќе се утврдува за траншата од заемот при нејзиното повлекување;
- рок на отплата: 12 години и 5 месеци, со вклучен грејс-период од 3 години;
- начин на отплата: семестрално;
- други трошоци: еднакратна провизија во висина од 0,5% од износот на заемот и провизија во висина од 0,25% од неповлечениот дел од заемот.

На 18.12.2023 година се потпиша Финансискиот договор со Европската инвестициона банка за финансирање на Железничкиот Коридор VIII - источна делница МК, делница Крива Паланка - граница меѓу Северна Македонија и Бугарија.

Условите под кои беше потпишан овој заем се следните:

- износ: 175.000.000 евра кој ќе се повлекува во најмногу 12 транши, минимален износ на транша изнесува 5.000.000 евра;

- каматна стапка: ќе се одредува за секоја транша од заемот одделно, на денот на доставување на барање за повлекување на средствата од заемот, во зависност од тоа која каматна стапка е поповолна за Република Северна Македонија (фиксна или варијабилна);
- рок на отплата: најмалку 4 години до најмногу 25 години од денот на повлекување на траншата, со вклучен грејс-период кој може да биде меѓу 30 дена и 5 години од денот на повлекување на траншата. Траншата може да се отплати и еднократно на ден кој е меѓу 3 и 15 години од денот на повлекувањето на траншата;
- рокот и начинот на отплата на заемот ќе се одредува за секоја транша одделно;
- други трошоци: еднократна провизија во висина од 50.000 евра и провизија во висина од 0,10% од неповлечениот дел од заемот на годишно ниво.

На 18.12.2023 година се потпиша Договорот за заем со Меѓународната банка за обнова и развој - Светска банка за развојни политики за одржливост и отпорност.

Условите под кои беше потпишан овој заем се следните:

- износ: 93.800.000 евра;
- каматна стапка: шестмесечен ЕУРИБОР со варијабилен распон;
- рок на отплата: 11 години, со вклучен грејс-период од 4 години и 6 месеци;
- начин на отплата: семестрално;
- други трошоци: еднократна провизија во износ од 0,25% од износот на заемот и провизија од 0,25% од неповлечениот дел од заемот на годишно ниво.

На 20.12.2023 година се потпиша Договор за заем со Фондот за меѓународен развој на Организацијата на земјите извознички на нафта, за финансирање на за Програмата за одржливост и отпорност. Условите под кои беше потпишан овој заем се следните:

- износ: 50.000.000 евра;
- каматна стапка: шестмесечен ЕУРИБОР зголемен за маргина од 1,7%;
- рок на отплата: 10 години, со вклучен грејс-период од две години;
- начин на отплата: семестрално;
- други трошоци: еднократна провизија во износ од 0,25% од износот на заемот и провизија од 0,25% од неповлечениот дел од заемот на годишно ниво.

III.6.2 Новосклучени заеми на локалната самоуправа во 2023 година

На 23.05.2023 година, општина Радовиш и Комерцијална банка АД Скопје потпишаа Договор за задолжување со долгорочен кредит во висина до 80.000.000,00 денари за финансирање на Проектот „Градски пазар“.

Условите под кои беше потпишан овој заем се следните:

- износ: 80.000.000 денари;
- каматна стапка: 6 месечен ЕУРИБОР за Евра зголемена за каматна маржа од 2,00% процентни поени, годишно, декурзивно, но не помалку од 4,00% годишно ниво;
- рок на отплата: 16 еднакви полугодишни анuitети;

На 03.11.2023 година, општина Ново Село и Комерцијална банка АД Скопје потпишаа Договор за задолжување со долгорочен кредит во висина до 4.000.000,00 денари за финансирање на Проектот „Адаптација на постоечка филтер станици за водоснабдување во с. Сушица општина Ново Село – фаза машиноводство“.

Условите под кои беше потпишан овој заем се следните:

- износ: 4.000.000 денари;
- каматна стапка: каматна маржа од 4,13% процентни поени, годишно, декурзивно, но не помалку од 5,25% годишно ниво;
- рок на отплата: 36 еднакви месечни рати со вклучени 6 месеци грејс период;

На 03.11.2023 година, општина Босилово и Силк роуд банка АД Скопје потпишаа Договор за задолжување со долгорочен кредит во висина до 4.100.000,00 денари за финансирање на Проектот „Ефективна превенција и ублажување на последиците од поплавите во прекуграничниот регион Грмен-Босилово”.

Условите под кои беше потпишан овој заем се следните:

- износ: 4.100.000 денари;
- каматна стапка: од 1,12%, за 4,88 процентни поени, но не помалку од 6%;
- рок на отплата: 48 еднакви месечни рати;

III.6.3 Издадени гаранции во 2023 година

На 23.02.2023 година се потпишаа Договорот за гаранција помеѓу Кредитната банка за обнова – КФВ и РС Македонија, претставувана од Министерството за финансии, и Договорот за заем помеѓу КФВ и Акционерското друштво за производство на електрична енергија Електрани на Северна Македонија, во државна сопственост, за финансирање на Програмата за обновлива енергија ЕСМ – Компонента I: Ревитализација на хидроелектрани.

Условите под кои беше потпишан овој заем се следните:

- износ: 25.000.000 евра;
- каматна стапка: ќе се утврдува одделно за секоја транша од заемот при нејзино повлекување;
- рок на отплата: 15 години со вклучен грејс-период од 5 години;
- начин на отплата: семестрално;
- други трошоци: еднократна провизија во износ од 0,75% од износот на заемот и провизија од 0,25% од неповлечениот дел од заемот на годишно ниво.

На 17.07.2023 година се потпишаа Договорот за гаранција помеѓу Европската инвестициона банка - ЕИБ и РС Македонија, претставувана од Министерството за финансии, и Финансискиот договор за заем помеѓу ЕИБ и РБСМ за Проектот за мали и средни претпријатија, средно пазарно капитализирани претпријатија и зелена транзиција.

Условите под кои беше потпишан овој заем се следните:

- износ: 100.000.000 евра кој ќе се повлекува во најмногу 20 транши, со минимален износ на транша 5.000.000 евра;
- каматна стапка: ќе се одредува за секоја транша од заемот одделно во известување за повлекување на траншата;
- рок на отплата: за секоја транша од заемот, освен за траншата за обртни средства, може да изнесува од 4 до 12 години од датумот на повлекување на траншата, со вклучен грејс-период кој може да биде меѓу 30 дена и 4 години од датумот на повлекување на траншата, а може да се отплати и еднократно на ден кој е помеѓу 3 и 8 години од денот на повлекување на траншата;
- Рокот за отплата на траншата за обртни средства може да изнесува од 4 до 5 години од датумот на повлекувањето на траншата, со вклучен грејс-период, кој може да биде меѓу 30 дена и 1 година од датумот на повлекување на траншата, а може да се отплати и еднократно на ден кој е 3 години од денот на повлекување на траншата;
- начин на отплата: ќе се одредува за секоја транша од заемот одделно во Известување за повлекување на траншата;
- други трошоци: еднократна провизија во висина од 50.000 евра и провизија во висина од 0,1% од неповлечениот дел од заемот на годишно ниво (по 24 месеци од датум на потпишување на Финансискиот договор за заем).

На 22.08.2023 година се потпишаа Договорот за гаранција помеѓу Европската банка за обнова и развој – ЕБОР и РС Македонија, претставувана од Министерството за финансии, и Договорот за заем помеѓу ЕБОР и Акционерското друштво за производство на електрична енергија Електрани на Северна Македонија, во државна сопственост, Скопје за Проектот за поддршка на ликвидноста на АД ЕСМ – Скопје во услови на енергетска криза.

Условите под кои беше потпишан овој заем се следните:

- износ: 100.000.000 евра;

- каматна стапка: варијабилна и се состои од шестмесечен ЕУРИБОР зголемен за маргина од 1% ;
- рок на отплата: 5 години, со вклучен грејс-период од шест месеци;
- начин на отплата: семестрално;
- други трошоци: еднократна провизија во висина од 1% од износот на заемот и провизија во висина од 0,5% од неповлечениот дел од заемот на годишно ниво.

На 21.12.2023 година се потпишаа Договорот за гаранција помеѓу Француската агенција за развој и РС Македонија, претставувана од Министерството за финансии, и Договорот за заем помеѓу Француската агенција за развој и РБСМ за Проектот за финансирање на зелени и општествено одговорни инвестиции.

Условите под кои беше потпишан овој заем се следните:

- износ: 50.000.000 евра;
- каматна стапка: ќе се одредува за секоја транша од заемот одделно;
- рок на отплата: 15 години со вклучен грејс-период од 6 години;
- други трошоци: еднократна провизија во висина од 0,4% од вкупниот износ на заемот и провизија за неповлечен дел од заемот: до истекот на втората година од 0%, по истекот на втората година до истекот на третата година 0,15%, а по истекот на третата година 0,25% на годишно ниво.

IV. Активности во управувањето со јавниот долг - табели и графикони

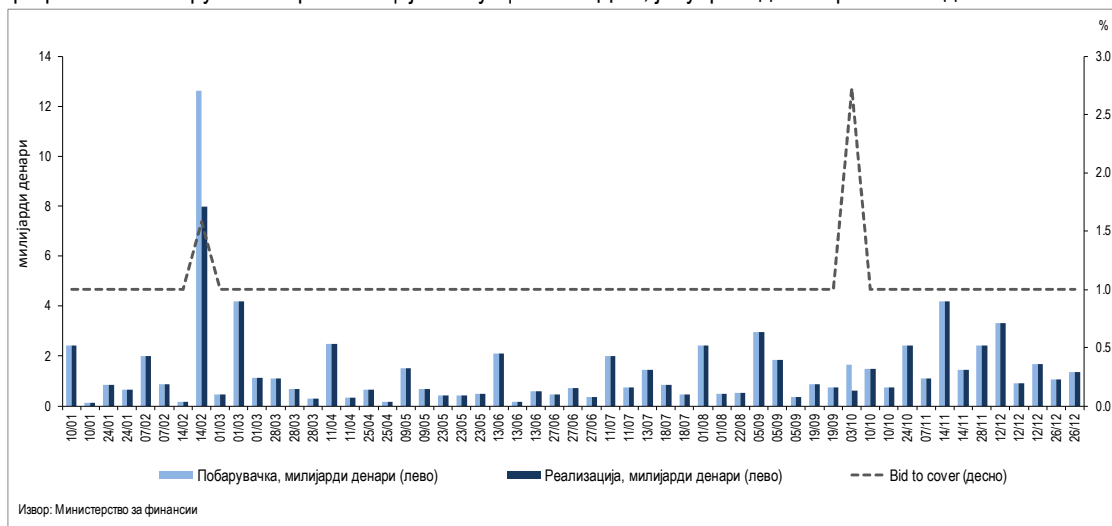
IV.1 Примарен пазар на ДХВ

Табела 4: Нето-емисија на ДХВ

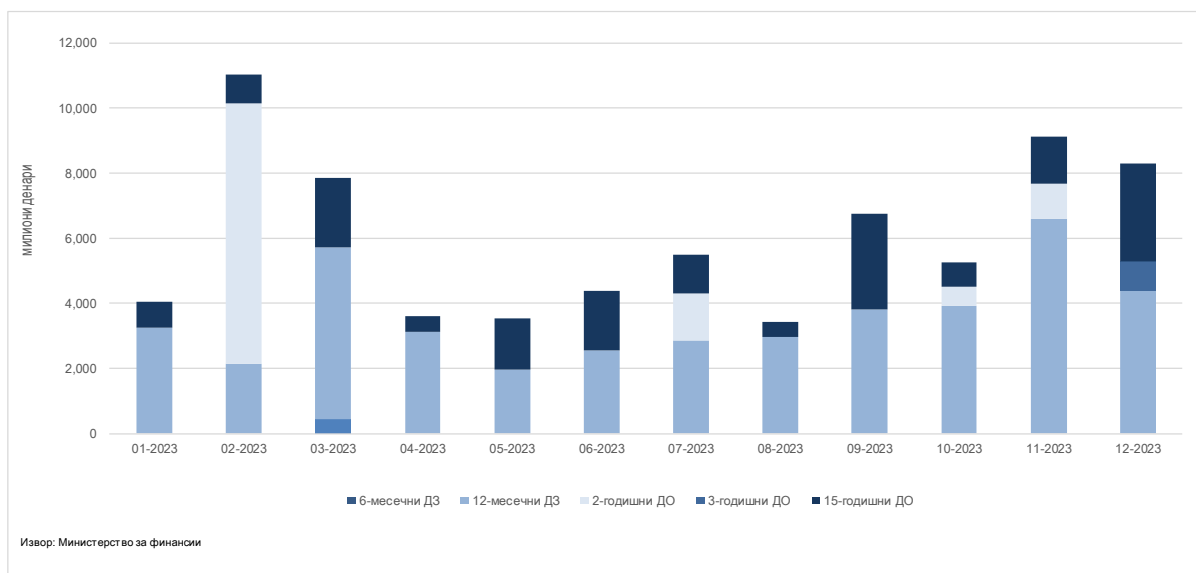
(во милиони денари)	K1-2023	K2-2023	K3-2023	K4-2023	Вкупно 2023
Нето-издадени државни хартии од вредност					
6-месечни државни записи	441.00	0.00	-441.00	0.00	0.00
12-месечни државни записи	1,310.87	1,163.87	4,551.11	650.77	7,676.62
2-годишни државни обврзници	7,664.00	0.00	1,448.03	1,685.50	10,797.53
3-годишни државни обврзници	0.00	0.00	0.00	-131.60	-131.60
5-годишни државни обврзници	-1,557.24	0.00	-1,005.00	0.00	-2,562.24
15-годишни државни обврзници	3,774.71	3,922.22	4,584.79	5,201.81	17,483.53
Вкупно	11,633.34	5,086.09	9,137.93	7,406.48	33,263.84

Извор: Министерство за финансии

Графикон 5: Побарувачка и реализација на аукциите на ДХВ, јануари – декември 2023 година

Графикон 6: Реализирани ДХВ јануари – декември 2023 година

Табела 5: Просечни каматни стапки на ДХВ без девизна клаузула во 2023 година

	6-месечни ДЗ	12-месечни ДЗ	2-годишни ДО	3-годишни ДО	15-годишни ДО
Јануари		3.50%			5.40%
Февруари		3.70%	5.25%		5.60%
Март	2.70%	4.00%			5.90%
Април		4.00%			5.90%
Мај		4.00%			5.90%
Јуни		4.00%			5.90%
Јули		4.25%	5.00%		6.15%
Август		4.25%			6.15%
Септември		4.25%			6.15%
Октомври		4.25%	4.75%		6.15%
Ноември		4.25%	5.00%		6.15%
Декември		4.25%		4.45%	6.15%

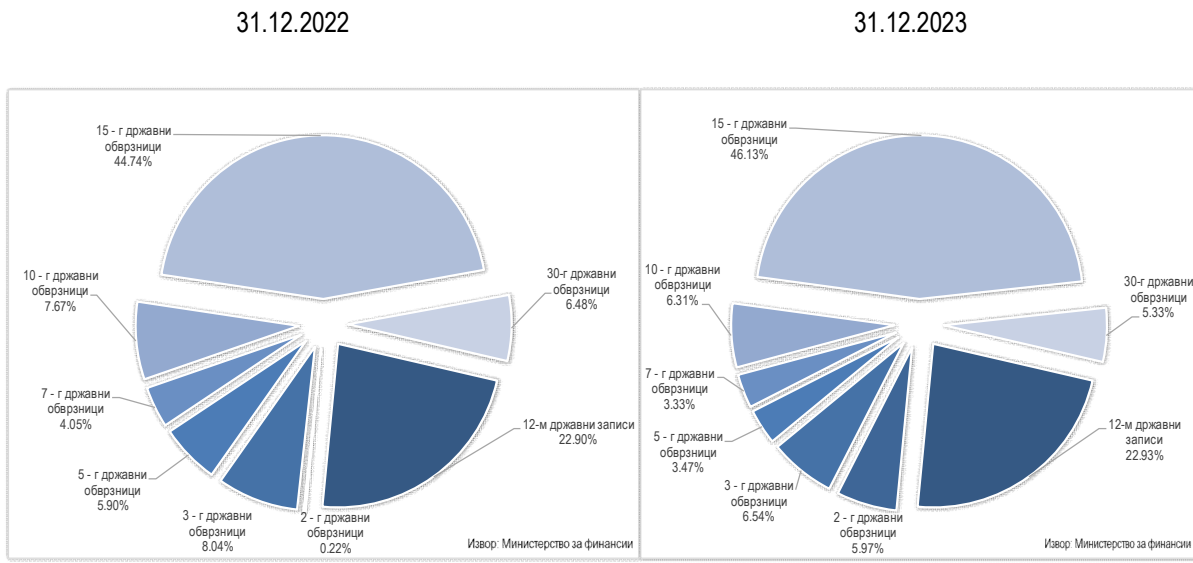
Извор: Министерство за финансии

Табела 6: Просечни каматни стапки на ДХВ со девизна клаузула во 2023 година

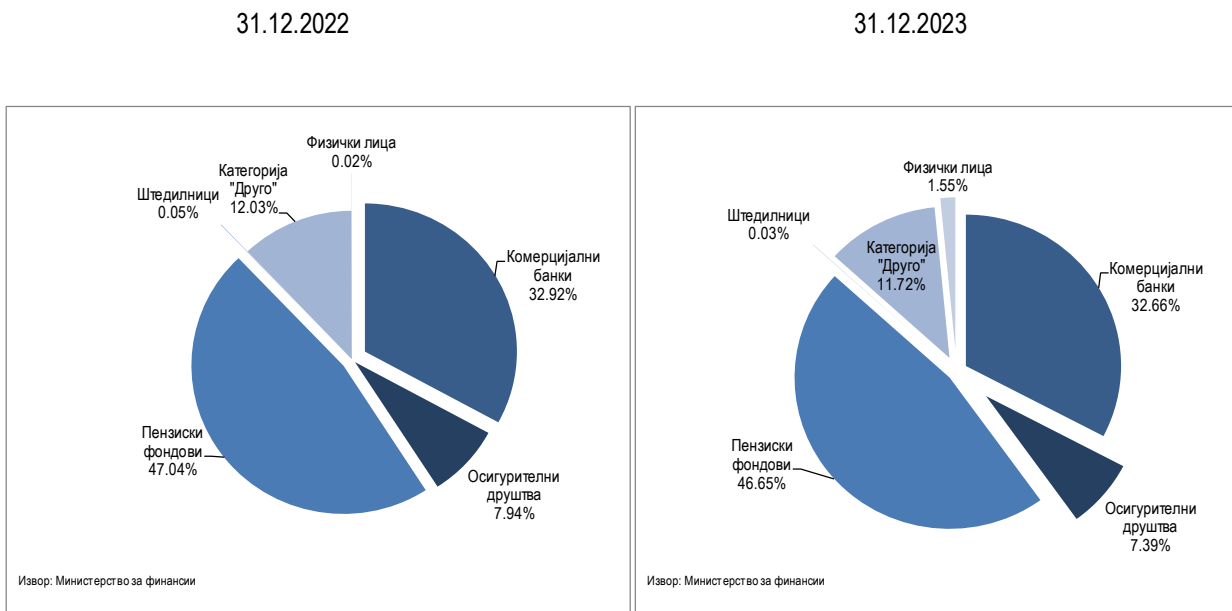
Датум на аукции	6-месечни ДЗ	12-месечни ДЗ	2-годишни ДО	3-годишни ДО	15-годишни ДО
Јануари					
Февруари					
Март					5.65%
Април					
Мај					5.65%
Јуни					5.65%
Јули					
Август					
Септември					5.90%
Октомври					
Ноември					
Декември					5.90%

Извор: Министерство за финансии

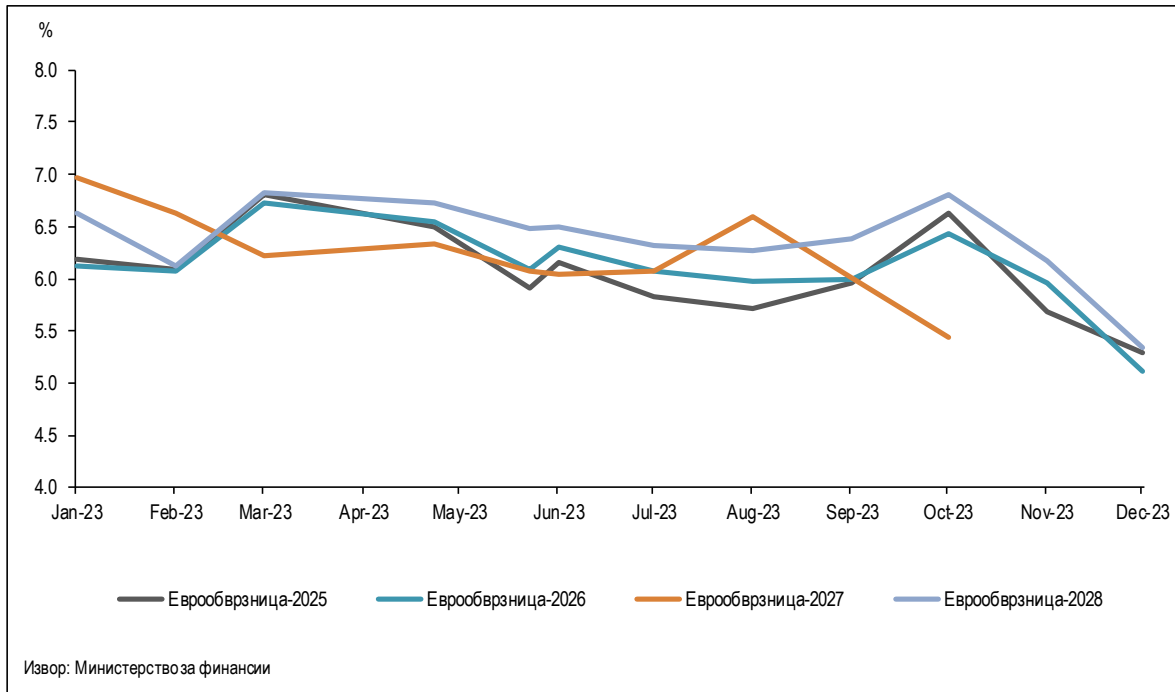
Графикон 7: Рочна структура на континуирани ДХВ

Графикон 8: Сопственичка структура на континуирани ДХВ

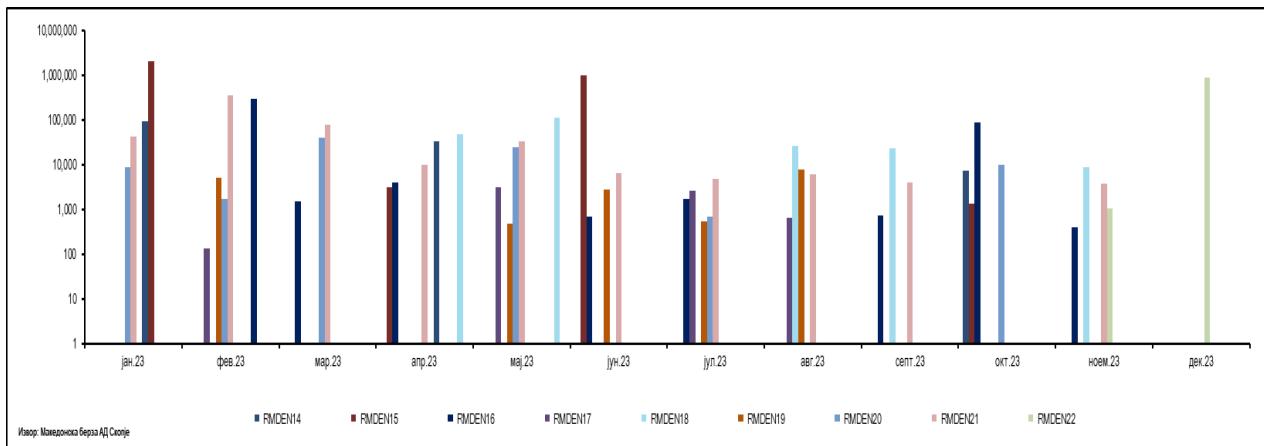
Графикон 9: Приноси до достасување на еврообврзниците што достасуваат во 2025, 2026, 2027 и 2028 година

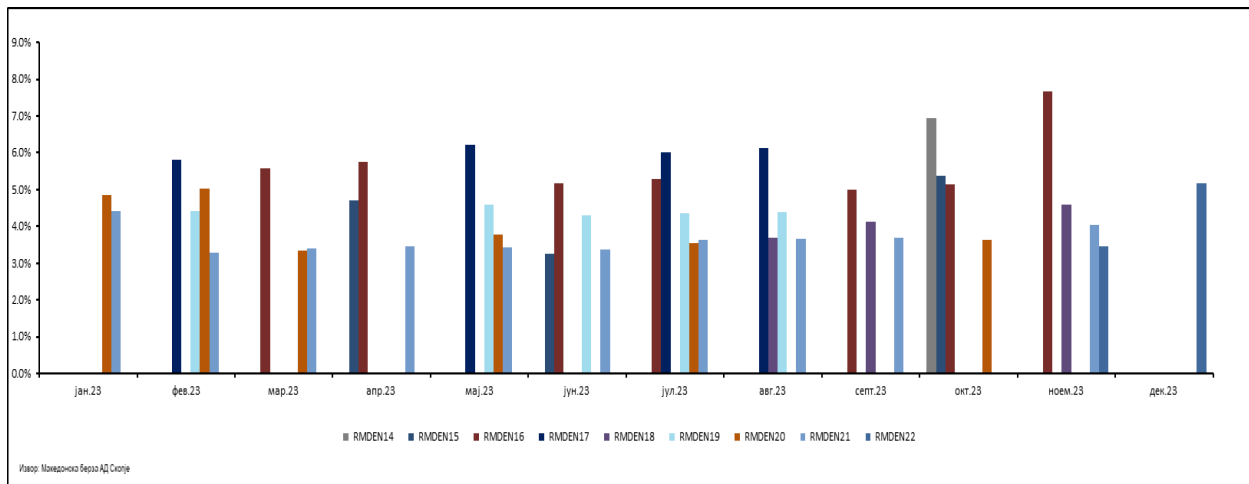
IV.2 Секундарен пазар на ДХВ

IV.2.1 Секундарен пазар на структурни државни хартии од вредност

Графикон 10: Обем на тргување со структурни државни обврзници, јануари – декември 2023 година, во евра

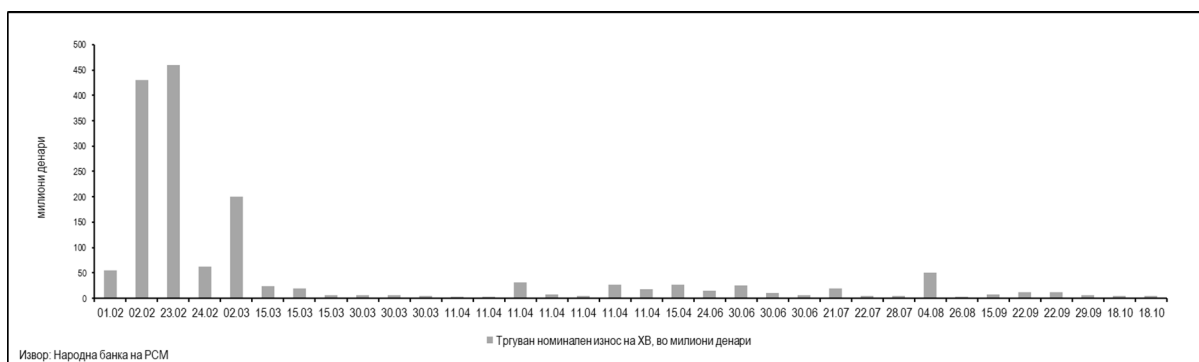

Графикон 11: Принос до достасување на структурните државни обврзници, јануари – декември 2023 година

IV.2.2 Секундарен пазар на континуирани државни хартии од вредност

Графикон 12: Обем на тргување на секундарниот пазар на континуирани државни хартии од вредност, јан–дек 2023

V. Карактеристики на портфолиото на јавниот долг

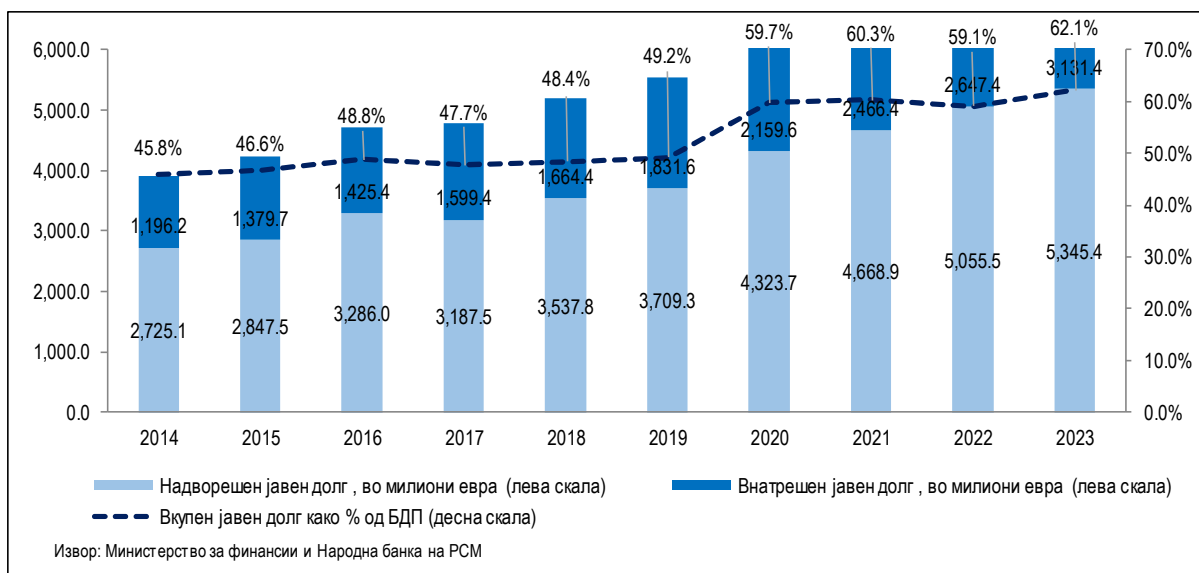
Табела 7: Состојба на јавен долг

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ДРЖАВЕН ДОЛГ	3,262.5	3,453.3	3,851.5	3,958.5	4,344.4	4,556.8	5,516.0	6,080.2	6,581.1	7,256.2
Државен долг како % од БДП	38.1	38.1	39.9	39.4	40.4	40.5	50.8	51.4	50.5	53.1
Гарантиран долг	658.9	774.0	859.9	828.4	857.7	942.2	929.5	1,007.4	1,053.7	1,151.0
Не-гарантиран долг	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	41.9	37.8	47.7	68.2	69.7
ВКУПЕН ЈАВЕН ДОЛГ	3,921.3	4,227.2	4,711.4	4,786.9	5,202.2	5,540.9	6,483.3	7,135.3	7,702.9	8,476.8
Надворешен јавен долг	2,725.1	2,847.5	3,286.0	3,187.5	3,537.8	3,709.3	4,323.7	4,668.9	5,055.5	5,345.4
Внатрешен јавен долг	1,196.2	1,379.7	1,425.4	1,599.4	1,664.4	1,831.6	2,159.6	2,466.4	2,647.4	3,131.4
Јавен долг како % од БДП	45.8	46.6	48.8	47.7	48.4	49.2	59.7	61.0	59.1	62.1

Согласно измените во Законот за јавен долг од мај 2019 година негарантираниот долг на јавните претпријатија и акционерски друштва основани од државата или од општините, општините во Градот Скопје и Градот Скопје се пресметува во јавниот долг

Извор: Министерство за финансии и Народна банка на РСМ

Графикон 13: Движење на јавниот долг

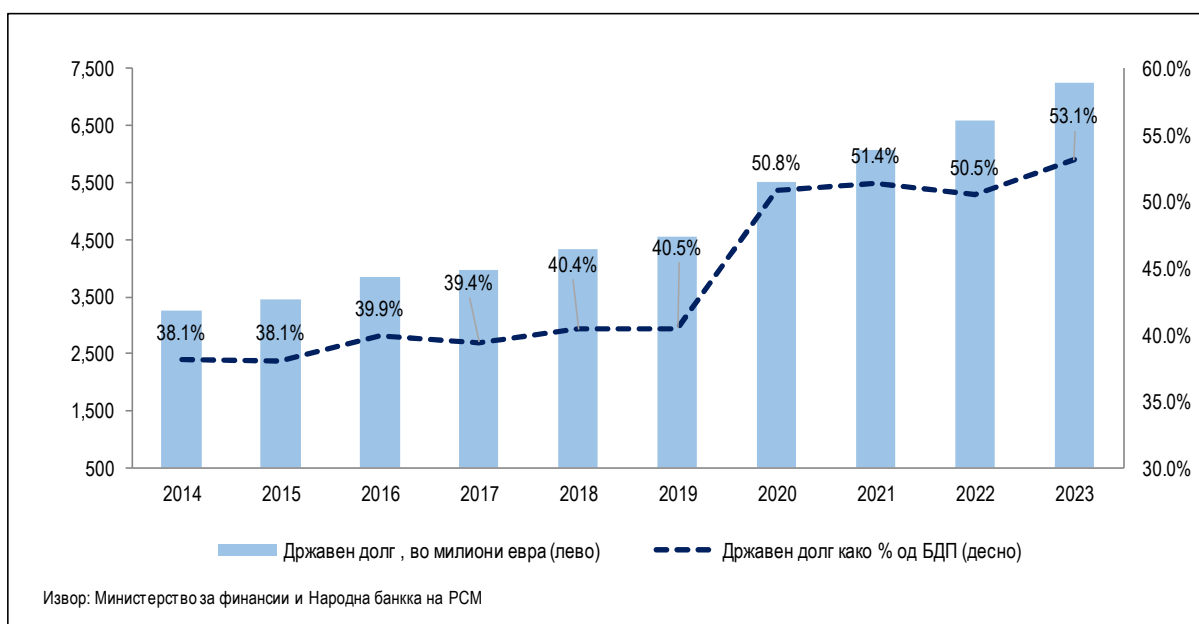
V.1 Државен долг

Табела 8: Состојба на државен долг

(во милион евра)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
НАДВОРЕШЕН ДРЖАВЕН ДОЛГ	2,092.2	2,096.7	2,446.6	2,376.8	2,695.0	2,763.5	3,382.5	3,648.9	3,983.7	4,171.0
Долг на централна влада	2,086.9	2,091.5	2,442.0	2,373.1	2,692.2	2,761.4	3,381.0	3,647.9	3,983.4	4,171.0
Долг на општините	5.3	5.2	4.6	3.7	2.9	2.2	1.6	0.9	0.3	0.0
ДОМАШЕН ДРЖАВЕН ДОЛГ	1,170.3	1,356.6	1,404.9	1,581.7	1,649.4	1,793.3	2,133.4	2,431.4	2,597.4	3,085.1
Долг на централна влада	1,159.5	1,344.1	1,393.7	1,571.2	1,638.4	1,784.0	2,119.1	2,413.9	2,580.2	3,071.5
Долг на општините	10.8	12.5	11.2	10.5	11.0	9.3	14.4	17.5	17.2	13.7
ДРЖАВЕН ДОЛГ	3,262.5	3,453.3	3,851.5	3,958.5	4,344.4	4,556.8	5,516.0	6,080.2	6,581.1	7,256.2
Државен долг како % од БДП	38.1	38.1	39.9	39.4	40.4	40.5	50.8	51.4	50.5	53.1

Извор: Министерство за финансии и НБРСМ

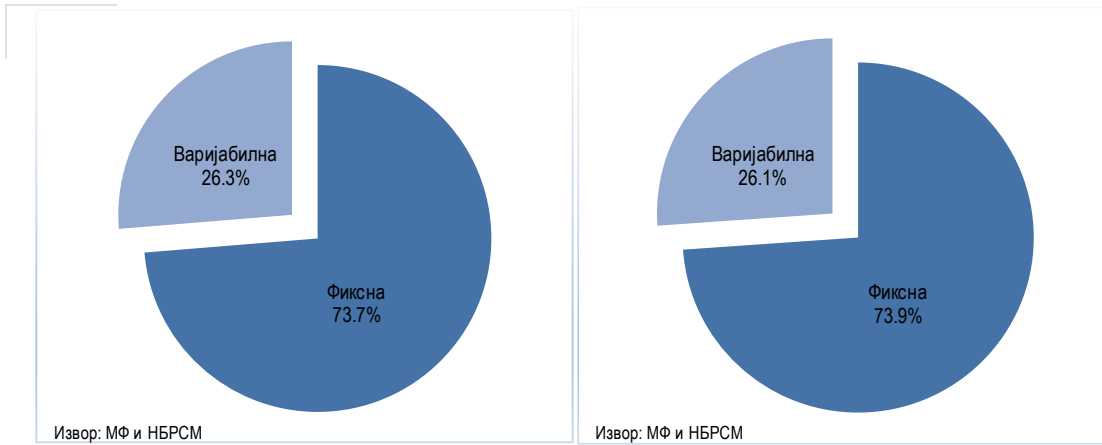
Графикон 14: Движење на државниот долг

Графикон 15: Каматна структура на државниот долг

31.12.2022

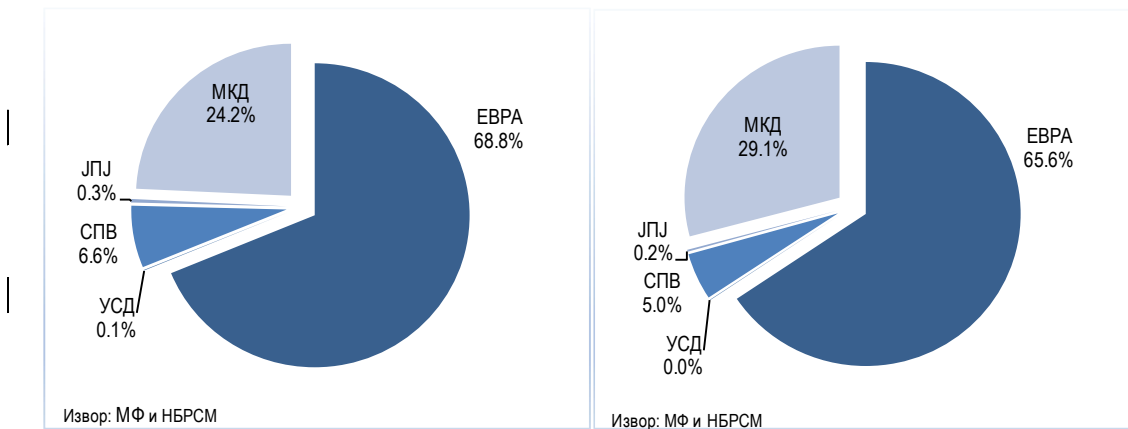
31.12.2023

Графикон 16: Валутна структура на државниот долг

31.12.2022

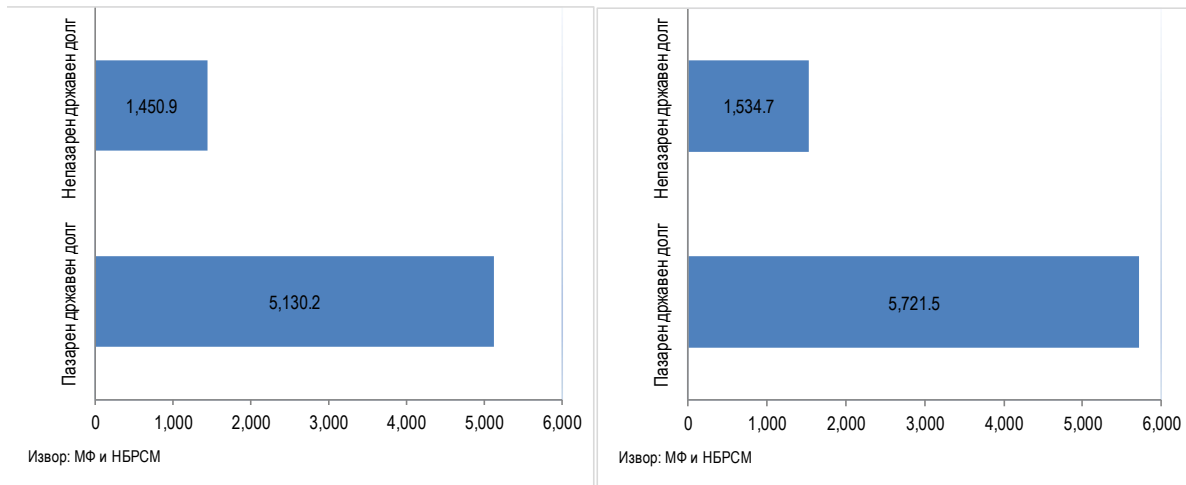
31.12.2023

Графикон 17: Пазарен/непазарен државен долг, во милиони евра

31.12.2022

31.12.2023

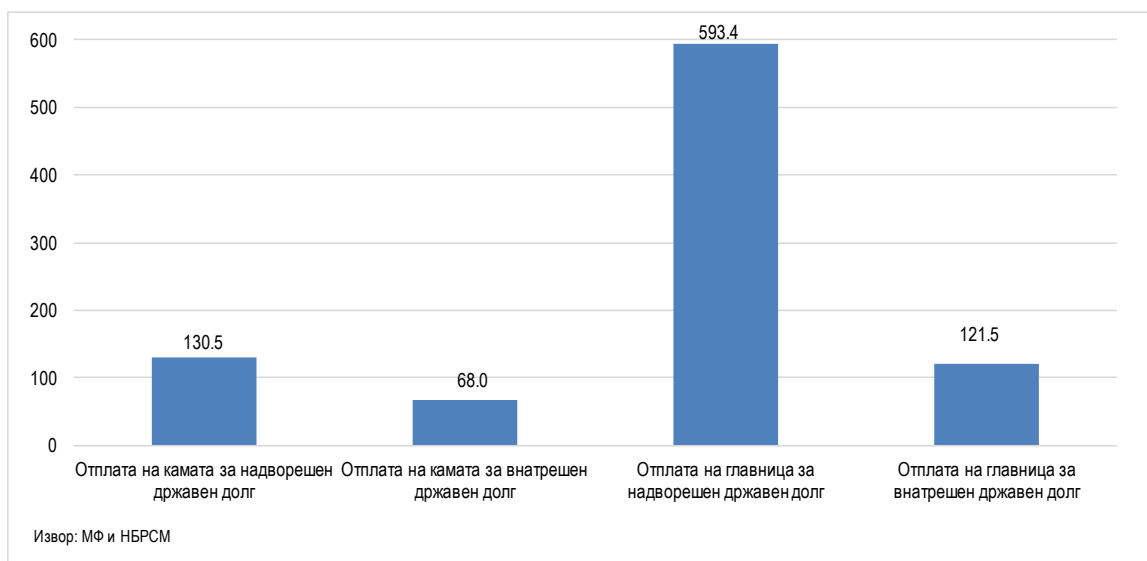
Табела 9: Просечно време до достасување – АТМ (во години)

	2023
Внатрешен долг	7.1
Надворешен долг	3.1
Вкупен државен долг	5.1
Извор: МФ	

Табела 10: Просечно време на промена на каматна стапка – АТР (во години)

	2023
Внатрешен долг	7.1
Надворешен долг	2.8
Вкупен државен долг	4.6
Извор: МФ	

Графикон 18: Отплата на камата и главнина по основ на државен долг, во милиони евра

V.1.1 Надворешен државен долг

Табела 11: Состојба на надворешниот државен долг по кредитори

(во милиони евра)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Надворешен државен долг	2.092,2	2.096,8	2.446,6	2.376,8	2.695,0	2.763,5	3.382,5	3.648,9	3.983,7	4.171,0
Официјални кредитори	983,2	858,4	863,2	838,9	819,0	914,6	1.193,9	1.278,3	1.381,1	1.518,5
Мултилатерални кредитори	888,7	764,8	773,8	761,6	745,9	846,1	1.129,7	1.215,5	1.325,9	1.381,1
ИБРД	251,3	246,0	237,5	228,5	215,2	328,4	400,6	424,6	448,8	535,5
ИДА	249,3	253,8	240,8	213,4	203,8	192,6	168,3	159,9	145,8	127,0
ИФАД	11,1	11,3	10,8	9,7	9,4	9,1	8,2	8,1	7,7	7,0
ЦЕБ	53,0	64,1	71,0	88,6	89,1	96,0	101,7	103,7	96,7	87,6
ЕБОР	67,1	64,6	80,2	100,2	94,8	91,5	79,2	66,2	75,8	85,8
ЕИБ	76,6	101,4	119,7	115,5	133,5	128,4	126,1	119,6	111,2	98,6
ЕУ	33,6	23,6	13,6	5,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ММФ	146,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ОПЕК	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	50,0
Билатерални кредитори	94,5	93,6	89,4	77,4	73,2	68,5	64,2	62,8	55,2	137,3
Приватни кредитори	1.109,0	1.238,4	1.583,4	1.537,8	1.876,0	1.848,9	2.188,6	2.370,6	2.602,6	2.652,6
Еврообврзница	650,0	770,0	1.220,0	1.220,0	1.628,3	1.628,3	2.150,0	2.350,0	2.600,0	2.650,0
Останати приватни кредитори	459,0	468,4	363,4	317,8	247,6	220,6	38,6	20,6	2,6	2,6

Извор: Министерство за финансии и Народна банка на РСМ

Табела 12: Повлекувања по основ на склучени неповлечени кредити на надворешен државен долг

(во милиони евра)	Повлечени средства јан-дек 2023
Повлекувања по основ на кредити на надворешен државен долг	794.5
Долг на централна влада (консолидиран)	794.5
Официјални кредитори	294.5
Мултилатерални кредитори	204.4
ИБРД	123.9
ЦЕДБ	0.0
ЕБРД	30.5
ОРЕК	50.0
Билатерални кредитори	90.1
Приватни кредитори	500.0
Долг на општини	0.0

Извор: Министерство за финансии и Народна банка на РСМ

Графикон 19 : Структура на надворешниот државен долг по кредитори

31.12.2022

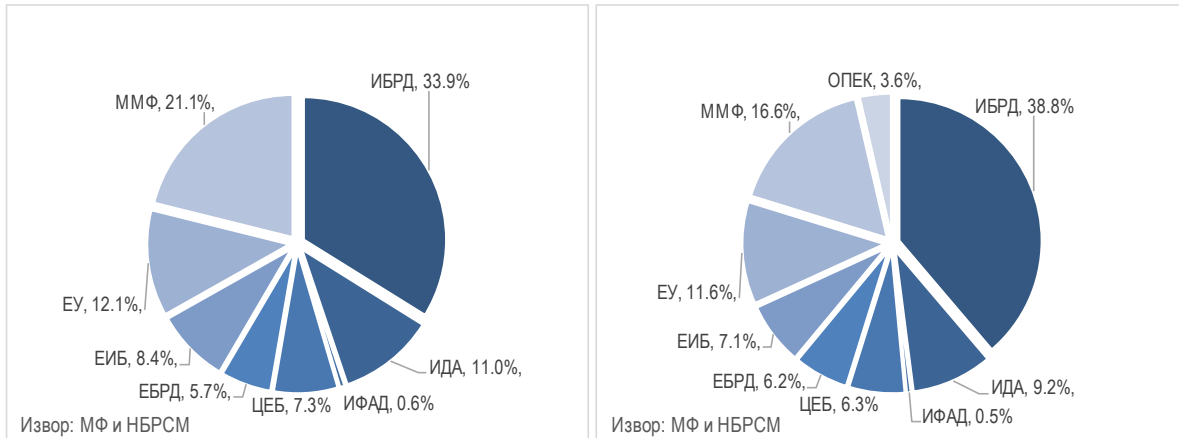
31.12.2023

Графикон 20: Структура на надворешниот државен долг по мултилатерални кредитори

31.12.2022

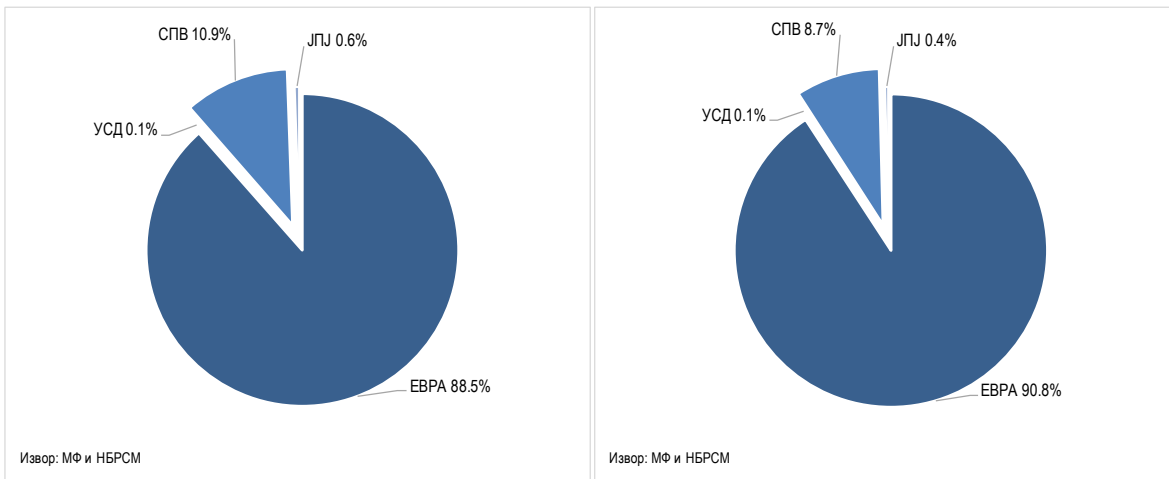
31.12.2023

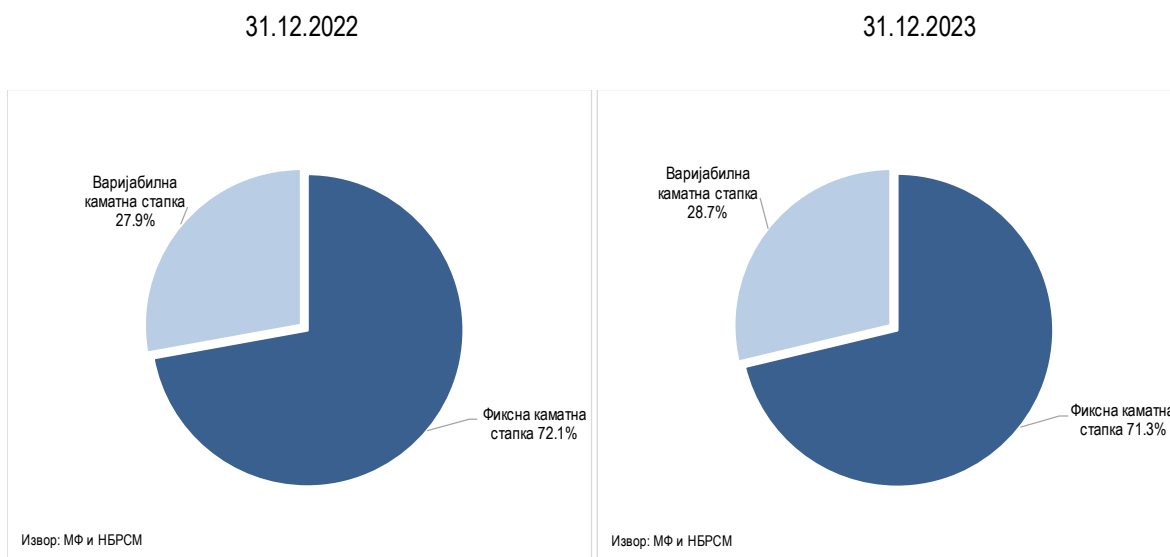
Графикон 21: Валутна структура на надворешниот државен долг

31.12.2022

31.12.2023

Графикон 22: Каматна структура на надворешниот државен долг

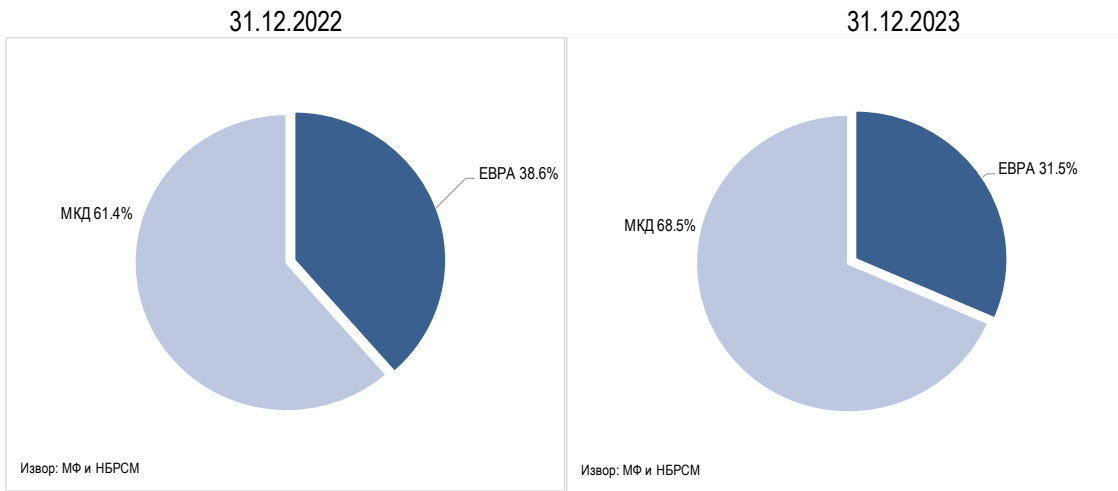
V.1.2 Внатрешен државен долг

Табела 13: Состојба на внатрешниот државен долг

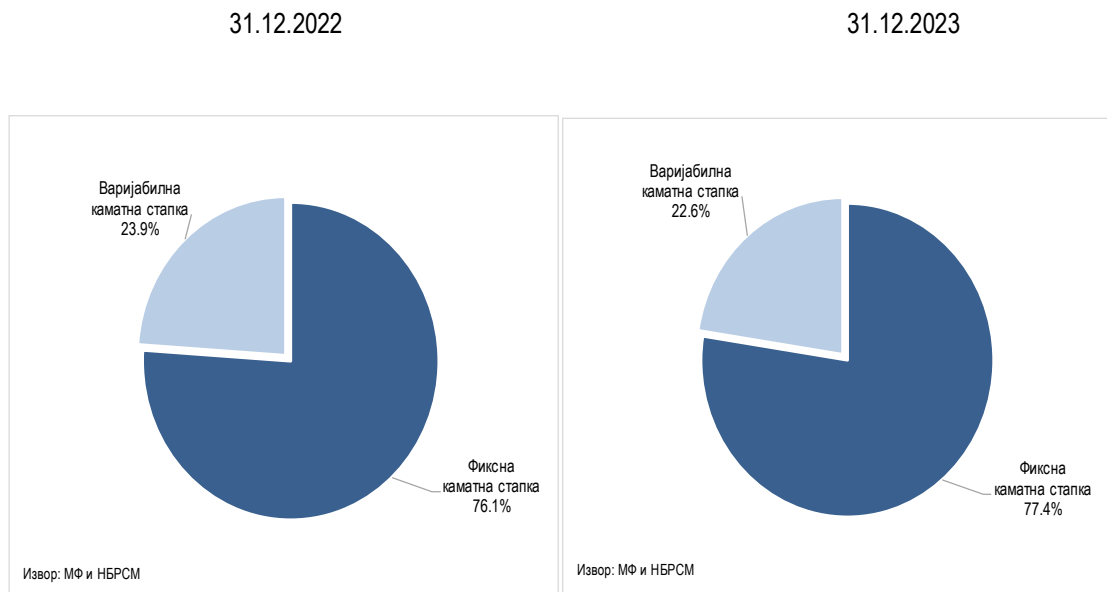
(во милиони евра)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Внатрешен државен долг	1,170.3	1,356.6	1,404.9	1,581.7	1,649.4	1,793.3	2,133.4	2,431.4	2,597.4	3,085.1
Долг на централна влада (косолидиран)	1,159.5	1,344.1	1,393.7	1,571.2	1,638.4	1,784.0	2,119.1	2,413.9	2,580.2	3,071.5
Структурни обрзници	83.3	72.3	70.2	65.5	57.7	54.3	46.5	39.8	36.8	37.3
Обрзница за селективни кредити	16.9	16.9	16.9	16.9	16.9	16.9	16.8	0.0	0.0	0.0
Обрзница за приватизација на Стопанска банка	2.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Обрзница за денационализација	64.4	55.4	53.3	48.6	40.8	37.4	29.7	39.8	36.8	33.1
Континуирани државни харти од вредност	1,076.1	1,271.8	1,323.5	1,505.7	1,580.8	1,729.7	2,072.6	2,374.1	2,493.3	3,034.2
Општини	10.8	12.5	11.2	10.5	11.0	9.3	14.4	17.5	17.2	13.7

Извор: Министерство за финансии

Графикон 23: Валутна структура на внатрешниот државен долг

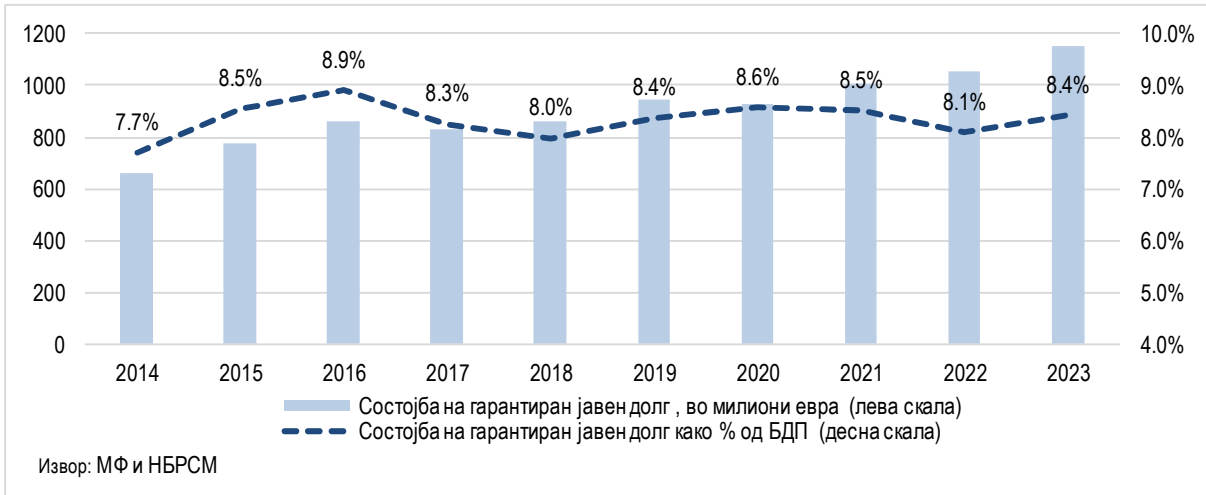

Графикон 24: Каматна структура на внатрешниот државен долг

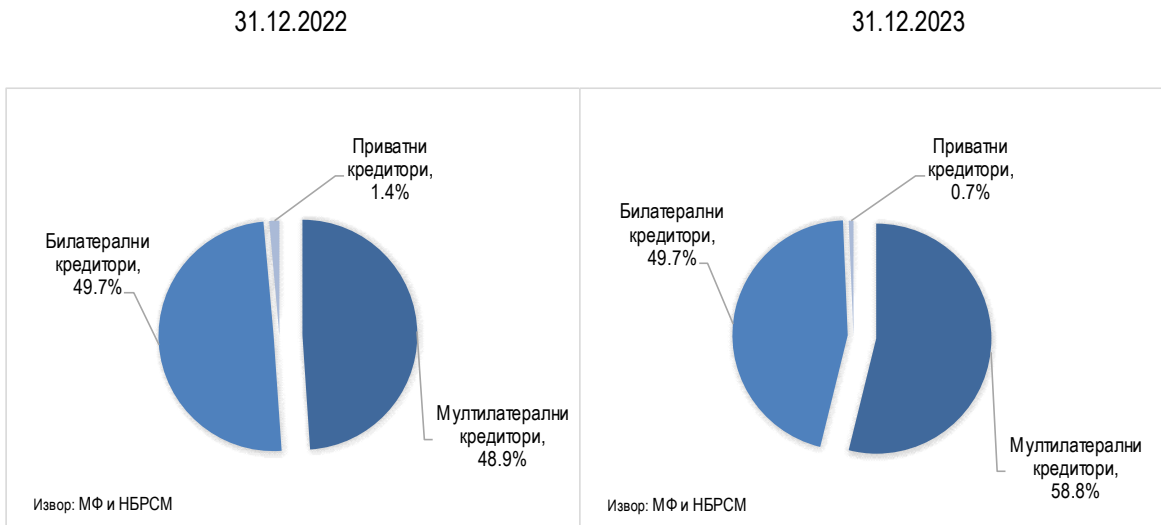

V.2 Гарантиран јавен долг

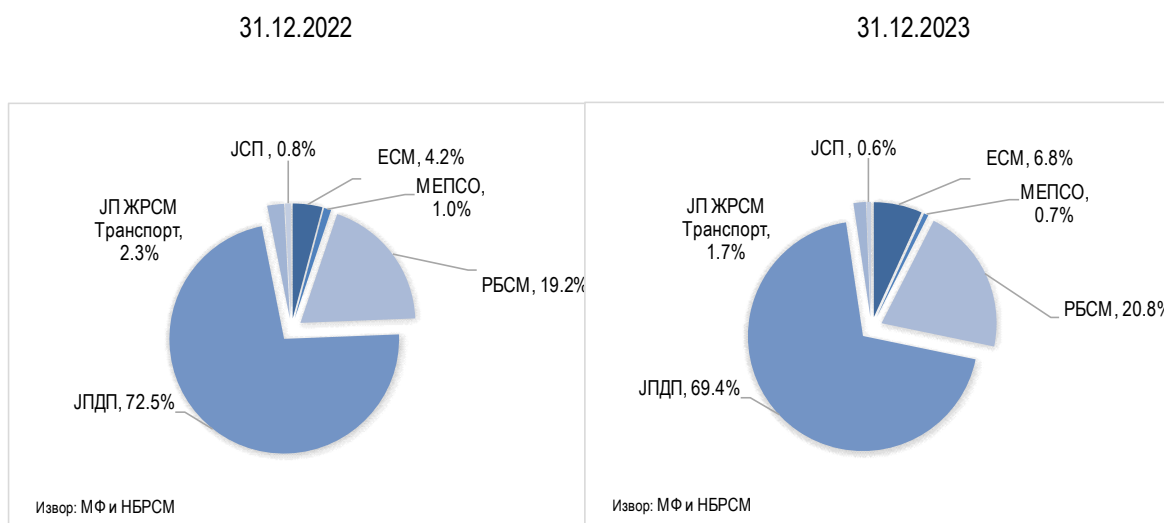
Графикон 25: Состојба на гарантиран јавен долг

Графикон 26: Гарантиран јавен долг по кредитори

Графикон 27: Гарантиран јавен долг по должници

Табела 14: Гарантиран јавен долг по должници

	Структура на гарантиран јавен долг по должници 31.12.2022			Структура на гарантиран јавен долг по должници 31.12.2023		
	во милиони евра	процент од БДП	Процент од гарантиран јавен долг	во милиони евра	процент од БДП	Процент од гарантиран јавен долг
ЕСМ	43.8	0.3%	4.2%	78.4	0.6%	6.8%
МЕПСО	10.6	0.1%	1.0%	7.5	0.1%	0.7%
РБСМ	202.4	1.6%	19.2%	239.1	1.8%	20.8%
ЖРСМ Транспорт	24.7	0.2%	2.3%	19.8	0.1%	1.7%
ЈПДП	763.7	5.9%	72.5%	799.1	5.9%	69.4%
ЈСП	8.5	0.1%	0.8%	7.1	0.1%	0.6%
Вкупно	1,053.7	8.1%	100.0%	1,151.0	8.4%	100.0%

Извор: МФ и НБРСМ